

Løst og fast om min Far

Peder Pedersens Liv

af

Jytte Laurberg Jonassen

En døv drengs opvækst i Horsens og Nyborg. Hans arbejdsliv som skrædder i København, og hans familie- og foreningsliv i perioden 1907 – 1998.

Beretningen er afsluttet i november 1998.

*Jytte Laurberg Jonassen
Skovbrodersvej 4
4653 Karise
jytte@engelstedjonassen.net*

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	3
Barndomshjemmet i Horsen.....	4
Hos tante Sine	8
På døveskole	9
Barndomshjemmet uden mor	16
Tante Sine.....	18
Livet på landet.....	20
I skrædderlære og ungdomsliv i Horsen	22
Skrædder i København.....	26
Foreningsliv	34
Giftermål	40
Bekendtskabskredsen	44
Rejser.....	52
Min Far som Far,svigerfar, morfar,og oldefar	57
Små anekdoter om Far	61
Gæstfrihed og gavlmildhed	63
Krigens tid.....	65
1997.....	69
Informationskilder.....	67
Afslutning.....	71
Noter.....	72

Barndomshjemmet i Horsens

Min Far, Peder Pedersen, har altid været glad for og god til at fortælle om sit liv og her vil jeg prøve at gengive lidt af det, jeg er blevet fortalt i årenes løb med tilføjelse af mine egne oplevelser som min Fars datter.

Min Far, Peder Pedersen, blev født i Horsens den 29. november 1907 som søn nr. 5 af Laurs Pedersen født 29.1.1865 i Dauding, Grædstrup Sogn og Ane Sofie, født Nielsen den 1.7.1870 i Elling. De øvrige sønner, Aage, Svend, Hans og Viktor, var født fra 1894 - 1903 og ind imellem havde der været et par aborter.

Familien boede i den af farfar i årene 1899/1900 byggede ejendom Ryegade 14 i Horsens. En ejendom med én opgang, 6 lejemål, en lille gård med retirader, vaskerum i kælderen og en lille have til grøntsager. Huset blev bygget for arven, som farmor fik efter sine forældre.

Fars barndomshjem i Ryegade, Horsens, med farmor og farfar i forgrunden

Far vejede ved fødslen 8 pund. Farbror Aage 10 pund og farbror Svend, født kun 15 1/2 måned senere, 4 pund, da han blev født 2 måneder for tidligt. Han var lige ved at dø ved fødslen, men tante Mette (en faster) fra Dauding tog ham hjem til sig og passede ham. Han nåede da en alder af 91 år.

Fars gudmor var kusinen Else Marie Sørensen¹. Allerede som spæd blev Far angrebet af mæslinger med døvhed til følge. På den tid blev døve børn ikke

undervist, før de kom i skole som 6 - 7 årige, så indtil da havde Far ikke noget verbalt sprog. Han blev tæt knyttet til sin mor, hvad der er meget forståeligt, og han er senere blevet fortalt, at han og hans mor forstod hinanden uden ord.

Korsens den 17 Februar 1901

Kære Elsie

Jeg maa nu i Dag til at skrive til
Dig og vi takker Dig for Hjelps-
dragten som du gav lille Peter den
er nydelig og Klæder ham godt
vi havde ventet dig i Lørdags
Lise fra Ring var her i Tirsdag
Peder er bleven Klippet saa nu
skal han vente med at blive
fotograferet til Haaaret grov
helt ud igend saa skal vi
nok sende dig et Billede af
ham naar nu Veiret bliver
godt skal han og Anna ud

Kærlig hilsen fra mig din
Tante Lise Peder
Løst vel.

Brev fra farmor til fars gudmor

Inden farmors død overværede Far en slåskamp mellem farbror Aage og farbror Svend i køkkenet. Far var meget bange, mens det stod på. Far havde måske ikke helt forstået, at det var almindelig drengueudfoldelse måske oven på et skænderi mellem de to brødre. Farbror Viktor var 4 år, da Far blev født og han har nok været jaloux på lillebroderen, der som døv krævede meget af

sin mor, for Far kan huske, at farbror Viktor engang, da de var ved stranden, prøvede at drukne ham ved at holde ham under vandet. Far blev kun "frelst", fordi en eller anden kom til stede.

Den 12. juni 1909 blev lillesøsteren Elisabeth født. Som eneste pige blev hun af brødrene kaldt Søster. Hendes mand kaldte hende Liss og det blev hun kaldt af svigerinder og venner, mens nevøer og niecer kaldte hende Faster. Der har været nok at se til med 6 børn, heraf et døvt barn, som krævede ekstra opmærksomhed. Farmor var svagelig og farbror Viktor har overhørt en nabokone give farfar en opsang om, at nu skulle han ikke mere besvange sin svagelige kone.

Far skulle have fjernet polypper - ambulant og uden bedøvelse hos en læge på Nørregade. Han var meget bange for lægen og på vej til kontrolbesøget stak han af fra farmor og blev fanget af en fremmed mand, som Far forøvrigt var bange for herefter, hver gang han mødte ham på gaden. Da farmor og Far kom til lægen, strejkede Far ved hoveddøren og lægen måtte ned og hente ham. Lægen var meget vred og ruskede ham og holdt ham som i en skruestik ved undersøgelsen. Det stakkels barn. Fra den dag var Far bange for læger og tandlæger, en skræk som han først overvandt som voksen

Farmor var sengeliggende hjemme en tid med sygdommen rosen i ansigtet. Farbror Viktor har fortalt mig, at han hjalp sin mor med at skifte forbindinger og at hun lå og lyttede efter, hvor Far var henne og at han ofte blev sendt ud for at se til Far. Farbror Viktor var kun 9-10 år, da han hjalp sin syge mor med forbindingerne. Det var store krav at stille til et barn.

Det sidste år farmor levede boede farbror Hans, farbror Viktor, Far og Faster hjemme. Farbror Aage boede i byen. Han var i murerlærer og farbror Svend var karl på landet. Far er blevet fortalt, at farbror Aage, da han gik i skole, aldrig læste lektier hjemme. "Han kunne dem bare", siger Far. Det er Far meget imponeret over.

Der var et ismejeri på hjørnet af farfars ejendom. Far blev en dag lokket derind og fik slik og kage og måtte ikke komme ud, selv om han gerne ville. Han så en sygevogn i Ryesgade og blev urolig. Far skyndte sig ind i soveværelset, da han blev sluppet ud, men hans mor var væk. Hun var kørt på hospitalet, hvor hun døde få dage efter den 24.7.1913. Da Far ikke havde noget sprog, forstod han ikke fuldt, hvad der skete, men da farfar viste ham den døde mor i kapellet, blev han klar over, at hans mor var død.

På det andet hjørne lå en købmand. Der har Far ofte købt Hof til farfar.

Hvad gjorde en enkemand i den situation dengang ? - tog sig en husbestyrerinde. Den første var Marie Torbensen og senere blev en af Fars ældre kusiner husbestyrerinde og afløstes senere af andre kusiner på posten.

Farmor og farfars bryllupsdag 15. december 1893
Farfar var blivet tyndhåret efter et tyfusangreb.

Hos tante Sine

Far kom ud til sin faster Jensine Pedersen kaldet tante Sine (født 1868), der tjente nærmest som et familiemedlem hos den ugifte Ane Andersen, kaldet Mor Ane af Far. Ane Andersen ejede en gård i Træden på 70 tdr. land, hvor tante Sine havde tjent fra hun var 14 år, først hos Ane Andersens forældre. Ane Andersen var gårdejer og hendes bror Terkel medhjælp.

Mor Ane var født i 1859 og Terkel i 1870.²

Terkel var indimellem meget glad og Far forstod først senere, at det var fordi han gik og småpimpede lidt. Terkel ville gerne have været skolelærer og han læste meget. Han egnede sig måske ikke som landmand og det var nok derfor, at det var søsteren, der blev gårdejer. Terkel gav ofte penge til en fodermester på en anden gård til hjælp til hans store børneflokk. Denne mand kom vandrende flere kilometer for at være med til Terkels begravelse. Far bemærkede, at han manglede den ene hæl på skoen og derfor humpede.

Mor Ane, tante Sine og Far

Tante Sine og Mor Ane sov i ægtesengen i soveværelset og Far imellem dem. Han var meget elsket og forkælet, men savnede sin mor, sit hjem og sine søskende. Far har aldrig fået at vide, hvem der dækkede udgifterne ved hans ophold i Træden, men han mener, at det var tante Sine og Mor Ane.

Far havde stadig intet verbalt sprog, men en form for kommunikation har der dog været. F.eks. viste karlene Far på uret, at de skulle sove så og så længe til middag, og så sad han tålmodigt og ventede på, at viserne flyttede sig hen til den viste tid.

Når der blev slagtet, sleb karlen kniven og antydte over for

Far, at det var ham, der skulle slagtes. Far var rædselsslagen ved tanken om at skulle hænge med benene opad. Karlene lokkede ham til at spise skrå, så han blev dårlig og kastede op. En pige havde forlorne tænder, og Far holdt drillende hånden for sin mund over for hende og lod som om han havde forlorne tænder.

Far fulgte med, når tante Sine, Mor Ane og Terkel skulle ud og spille kort. Så tullede han omkring og fik mange småpenge af de spillende. Pengene blev omsat i slik. Han sov i hestevognen hjem og vågnede først, når vognen standsede.

Far var med til mange gilder i forsamlingshuset i Træden. Så blev der danset til harmonikamusik og Far kunne høre harmonikaens dybe toner. Det holdt han meget af.

Når man skulle handle eller på familiebesøg i Horsens 20 km væk, foregik det i hestevogn og mens man var optaget i Horsens, var hestene staldet op i en kro.

På døveskole

Farbror Viktor har fortalt mig, at farfar og farmor skændtes om Fars skolegang. Farmor ville beholde ham hjemme, men farfar var fremsynet nok til at se, at han skulle i skole. Senere blev farfar og tante Sine også uenige om dette emne. Tante Sine ville også gerne have beholdt ham i Træden, men farfar holdt fortsat på, at han skulle i skole og lære noget og derved blev det. I september 1915 begyndte Far på Det kongelige døvstummeinstitut i Fredericia, som også var en kostskole.

1931
Brødstrøg den 20 August
Kære Gerda

hos Far og Mor jeg kan
da huske at det var svært
for Peder og os med naar
han skulde afsted nu' er
det jo lang Tid imellem
vi ser hinanden men jeg
er saa glad for at han har
dig saa er han jo ikke hel
allene i den store By jeg
haaber at i begge to kom
mer hjem til Jule

Nu til Slut mange
kærlige Hilsener til dig
fra
Tante Sine

Han blev fulgt dertil af både farfar og tante Sine. I begyndelsen var Far meget ked af at være der.

Han savnede sine to hjem og alt var så svært. Her skulle lærerne virkelig begynde fra grunden af og lære børn dels et sprog, dels artikulation - ingen ord kendte de. F.eks. blev der vist et billede af en kop, så blev ordet sagt og så gjaldt det om for barnet at forstå forbindelsen mellem mundbevægelsen, billedet og den lyd, det selv skulle frembringe - et tålmodighedsarbejde fra både elevs og lærers side.

For at lære at artikulere måtte børnene have eneundervisning. Læreren sad over for barnet, der også havde et spejl foran sig. Barnet havde den ene hånd på lærerens strube, hvorved det kunne mærke lyden, når der blev talt og så var det "blot" et spørgsmål om at øve og øve, indtil læreren sagde god for den lyd, barnet havde frembragt. Far var stolt, da han første gang var hjemme på ferie og kunne sige nogle ord.

Under den almindelige undervisning sad eleverne i hestekoform, hvad der var en meget moderne placering af børnene på den tid. Så kunne de alle se læreren, der brugte mund-hånd-system. Tegnsprog måtte ikke bruges, men det brugte børnene alligevel i fritiden, når de talte sammen indbyrdes.

Børnene sov på sovesale.

Året efter blev blandt andre Far sendt til Den kongelige Døvestummeskole i Nyborg. Kriteriet for denne deling var evnen til at udtrykke sig sprogligt. De bedste kom til Nyborg og resten blev i Fredericia.

Som 11-12-årig kom Knud Møller i klassen - en munter fyr, som stadig i 1993 er Fars ven.

Da drengene var i 14-års alderen, lagde Knud Møller 2 tegnestifter på Fars plads i klassen, og Far satte sig så godt oven i dem, at de blev hængende. Far blev gal i skralden og Knud lovede derfor Far, at Far kunne lave et lignende nummer med ham, og så ville de være kvit. Far spidsede en griffel, så den var lang og spids og midt i timen jog han den op i Knuds bagdel gennem revnen mellem bænken 2 brædder. Knud skreg højt i håb om, at frk. Vejle ville skælde Far ud, og selv om Knud råbte: "Det var Peter, det var Peter", var det Knud, der blev rusket. Det er en historie, som Far stadigvæk griner af. Jeg tror nu, at Far var frk. Vejles favorit.

Frk. Vejle var en dygtig lærer og i én time om lørdagen fortalte hun historier blandt andet Oliver Twist og Børnene i Nyskoven, og Far var så optaget deraf, at han, når han kom hjem, fortalte sin plejebror Knud Stenrolle den pågældende dags afsnit og denne fulgte levende med.

Far og Knud Stenrolle gik sommetider på konditori i Kongensgade og spiste lagkage for lommepenge, dog rakte pengene ikke til at drikke sodavand til. Konditoriet har ligget der siden 1780'erne og ligger der endnu i 1998

Hr. Olsen - kaldet hr. Ost - var en arrig karl. Når drengene var uartige, tog han fat i deres hovedhår ved øret og vred rundt. Det kom han nu ikke langt med, da Far kom tilbage til skolen efter en ferie og var kronraget. Far havde dog en lille tjans hos lærer Olsen, idet han fejede gård og fortov en gang om ugen for ham og indimellem også gik nogle erinder mod betaling.

I nogle uger hentede Far mælk til forstander Hansens kone og en dag gav fru Hansen Far hånden og sagde: "tak for hjælpen. Du er en god dreng". Far følte sig nu mere skuffet og uretfærdigt behandlet end god, da han gik derfra uden den skilling, han havde håbet, at han havde tjent.

Alle lærerinderne var frøkener. Dog havde frøken Vejle været forlovet med lærer Larsen. Hun tabte desværre forlovelsesringen, hvorfor han hævede forlovelsen. Han giftede sig med en meget yngre dame og fik 5 piger plus til sidst en dreng i 1923.

I Nyborg blev børnene anbragt i plejehjem, i årene 1916-1920 boede Far på Strandvejen 13. Husfaderen var murer, fritidsfisker og tjener på Nyborg Strand og husmoderen hjemmegående. Familien havde selv 3 børn og foruden Far var Marinus Sørensen i pleje. Han var fra Fur, hvor faderen var fisker. Han var for dum til at gå ærinder, især havde han problemer med at finde ud af det med rationeringsmærkerne under 1. verdenskrig, så det var Fars job.

Fra 1920 til 1923 var Far i Worishoffersgade 14 hos en former på Nyborg Støberi med en hjemmegående kone med 3 børn, heraf 2 hjemmeboende. Formeren var kasserer i sin fagforening og havde "kontor" hjemme, så Far så medlemmerne, når de kom og betalte kontingent, hvilket altid skete kontant dengang, ligesom også lønnen blev udbetalt kontant. Familien havde en kolonihave og Far har været med formeren ude at luge i den. Her var 4 døve drenge (Knud Stenrolle, Karl Anker Kofoed, Emil Jensen og Far) i pleje ad gangen. Mand og kone i denne familie var meget rare mennesker og børnene fik god mad - bedre end i det første plejehjem. Konen sagdes at være tater.

Den senere skuespiller Holger Juel Hansen var barnebarn her, født 1924 året efter, at Far forlod Nyborg. Familierne fik 30 kr. stigende med årene til 35 kr. om måneden i kostpenge for at have et døvt barn. Børnene blev iklædt fra skolens side og var ens klædt på, så alle vidste, hvor de kom fra og at det var døve børn. Det forårsagede, at de jævnlig blev drillet af hørende børn i Nyborg.

En af klassekammeraterne, Harry Andersen, som senere blev en driftig snedkermester med egen produktion i Hjallelse uden for Odense, byggede i

sine plejeforældres have en robåd. Far var med ude at ro i den. En færge (færgerne på Storebælt var hjuldampere på den tid) fik båden til at gynges og Far følte sig lidt utilpas. Dagen efter gyngede han endnu lidt, da han sad på skolebænken. Far er aldrig blevet søstærk.

Hver søndag kl. 10.00 var der gudstjeneste i kirkesalen på skolen. Den blev i den første tid holdt af forstander Hansen eller læreren Høgstrøm, der senere blev forstander på døveskolen på Kastelsvej i København. Senere af lærer Knudsen, af alle med mundhåndsystem.

Forstander (fra 1909) Hansen var en streng, kristen mand efter sigende lidt for glad for pigerne. Han boede i en stor lejlighed på skolen og havde privat have uden for lejligheden.

Børnene tumlede i fritiden rundt som andre børn, legede og spillede fodbold. Fars første plejehjem lå ved havnen, som var et fint legested. I gymnastiktimerne gik de til stranden om sommeren og lærte at svømme. Både i starten og i slutningen af svømmesæsonen var vandet så koldt, at det prikkede i huden. Gymnastiklæreren var en officer fra garnisonen i Nyborg.

Far fik pakker fra farfar og tante Sine med slik i og også pakker med frugt fra haven i Træden. I brevene fra dem lå ofte en enkroneseddel til lommepenge. Far har (i 1998) stadig 2 enkrone sedler, men disse stammer fra læretiden.

Far balrede en rude en gang på skolen og meldte sig selv. Han blev sat i skammekrogen i skolegården en hel time i solen. Han var så bange, at han ikke turde vende sig om, mens han stod der og han vidste ikke, hvor lang tid, der var gået. Far var lidt fornærmet over, at man blev straffet, når man meldte sig, selv om ingen havde set, hvad man havde gjort. Han fortalte sine plejeforældre derom og de rystede på hovedet over straffen.

Der blev spillet skolekomedie en gang om året, og Far var f.eks. drabant i Svinedrengen og Mor hofdame.

På Nyborgskolen lærte børnene at børste tænder, hvad der ikke var almindeligt. Farfar ejede aldrig en tandbørste. I Nyborg blev tænderne undersøgt og eventuelt behandlet to gange om året.

Da Far efter konfirmationen kom hjem til Horsens, sagde hans bror, farbror Aage til ham, at han skulle fortsætte med denne regelmæssige tandpleje, og trods lægeskrækken har Far fulgt rådet og har i en alder af 90 år stadig ingen forlorte tænder, men sine egne dog hjulpet lidt af en bro og stifttænder. Da Per og jeg var nyforlovede, fortalte Per Far, at han skulle til tandlæge og Far sagde derfor til Per, at han betragtede det at gå til tandlæge næsten som at gå i biografen og Far husker stadigvæk det forbløffede blik, Per så på Far med.

På skolen blev de også en gang om året undersøgt af en øre-, næse- og halsspecialist, der kom tilrejsende fra København. Far var så utrolig bange for undersøgelsen, at han kan huske, at han har gemt sig under skolebordet i håb om at bliver glemt, og at han var virkelig lykkelig, når han var undersøgt og der ikke skulle gøres noget ved ham. Han var meget glad for at gå i skole, men denne årlige undersøgelse var lige ved at ødelægge glæden.

Den 5. juli 1923³ blev Far konfirmeret i Nyborg i et hold på 12 med blandt andre sin senere kone, min Mor, som han gik i klasse med det sidste år, da Mor på grund af sin sene døvhed havde brug for et år mere med tegnsprog i Nyborg og derfor gik sidste år om.

Under konfirmationsforberedelsen blev eleverne undervist af en Nyborg præst, pastor Ravn, uden tegnsprog eller mundhåndsystem, så børnene forstod ikke et kuk. Pastor Ravn blev gal i skralden, når børnene ikke forstod ham og råbte: "Kan I ikke forstå, hvad jeg siger" - denne sætning forstod de dog. Når han kom ind i klasseværelset, tog han et glas vand, gik hen til vinduet og puttede sine forlorne tænder deri og satte glasset på katederet og her forblev de, til timen var færdig. Det har heller ikke fremmet tydeliggørelsen af, hvad han sagde, at han ingen tænder havde i munden.

Eleverne fik tøj fra skolen, både når de rejste hjem på ferie og efter konfirmationen.

Far tilbragte sine ferier i Træden hos tante Sine, men var hver gang en tur rundt om hjemmet i Horsens. Farfar forstod ikke at tale med ham. Det eneste Far forstod var at farfar sagde: "Du forstår mig ikke".

Afgangsbevis
fra den kgl. Døvstummeskole i Nyborg
for
Peder Pedersen

født i *Vor Frue og Sct. Nikolai Sogn, Aarhus* Amt den *29-11* — 19*07*.
døbt i *Vor Frue's Kirke* den *2-2* — 19*08*, vaksineret den *16-5* — 19*14*.

Peder har været undervist
aa det kgl. Døvstummeinstitut i Fredericia fra den *2-9* — 19*15* til den *1-9* — 19*16*.
aa den kgl. Døvstummeskole i Nyborg fra den *1-9* — 19*16* til den *5-7* — 19*23*.
og er konfirmeret i Nyborg Kirke den *5-7* — 19*23*.

Skolen medgiver *hans* det Vidnesbyrd, at *hans*

Tale er *sadeler god*
Aflæsning *sadeler god*
Kundskaber *sadeler gode*
Haandgerningsfærdighed *sadeler god*
Flid *idmærket*
Opførsel *idmærket*

Nyborg, den *5-7* — 19*23*.

A. Hansen
Forstander for den kgl. Døvstummeskole.

Afgangsbevis fra skolen i Nyborg. Bemærk, at der ingen karakterer er for dansk og regning eller andre faggrupper bortset fra karakteren for "kundskaber"

Farbror Victor. Farbror Aage, farfar, farbror Svend, Fars kusine Alma (husbestyrerinde)
I første række: farbror Hans, Far og Faster

Barndomshjemmet uden en mor

En husbestyrerinde uden for familiekredsen, Maren Schiødt, kunne ikke sammen med Fars søster Elisabeth, så det har nok heller ikke skabt videre hygge i de næsten 10 år, hun var husbestyrerinde fra 1919 - 1928. Husbestyrerinden boede på et lille kvistværelse i opgangen. Far og Elisabeth sagde om Maren Schiødt, at hun brugte Hoffmandsdråber som parfume. Hoffmandsdråber tog man mod utilpashed og hovedpine.

Ifølge familiesnakken var der aldrig noget intimt forhold mellem farfar og hans husbestyrerinder. Maren Schiødt var 40-50 år i den periode. Frøken Schiødt havde en ugift bror, der havde en gård uden for Horsens. Når han besøgte sin søster, sad han med ved middagsbordet hos farfar. Frøken Schiødt spiste altid med familien og opholdt sig i stuen med dem om aftenen. Der har ikke været meget privatliv for hende.

I 1926 forærede Maren Schiødt farbror Svend og tante Else et billede af en forførende, stående ung dame klædt i hvide gevandter med de nøgne arme under nakken i bryllupsgave. Det hang til tante Elses død i 1993 i deres

spisestue. Jeg kan godt undre mig lidt over motivet valgt af gammeljomfruen frk. Schiødt.

Mens Faster (Elisabeth) var ude at tjene, sov farfar og farbror Hans i dobbeltsengen i soveværelset med far på en divan ved fodenden. Da Faster kom hjem, lå hun i dobbeltsengen med farfar, farbror Hans sov i stuen og Far beholdt sin seng for fodenden af dobbeltsengen. Da Elisabeth var 18 år, færdig med skolen og efter at have "stået i bagerforretning" og tjent 2 steder, styrede hun hus for farfar, farbror Hans, som var i kompagniskab med farfar og Far, som var i lære som skrædder.

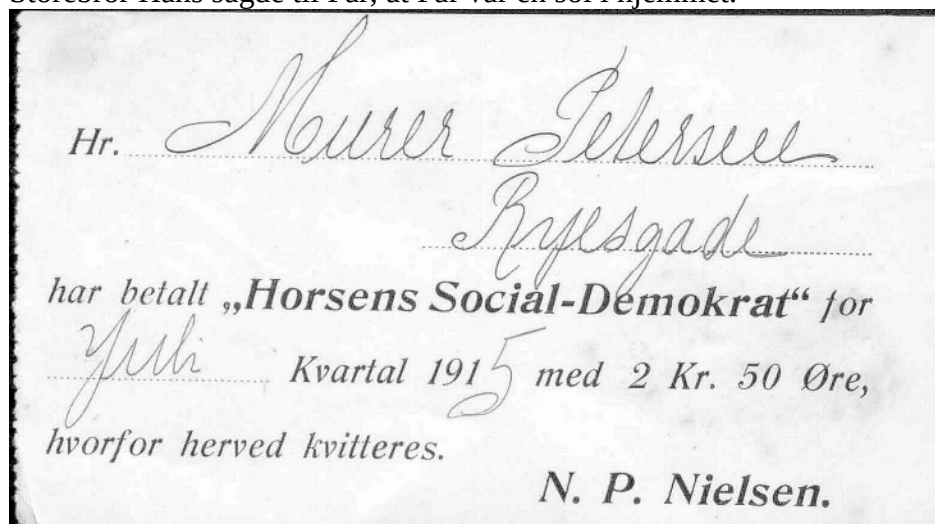
I hjemmet i Horsens forstod man ikke, at det var nødvendigt med lys, når man talte med en døv. Man holdt ifølge traditionen mørkning, men det betød også, at Far blev holdt uden for samtalen og Far fik aldrig tydeliggjort for familien, hvad det betød. År senere, da Far og hans forlovede og senere kone, min Mor, var på besøg, sad de sammen i skumringen med familien og kunne end ikke tale med hinanden med tegnsprog, så mørkt var der.

Første gang Far kom hjem til Horsens efter farmors død, havde man fået elektrisk lys, indtil da havde man haft petroleumslys.

Hjemmet i Horsens var det ikke noget muntert hjem. Farfar var en tungsindig mand. Ensomheden uden den kone, der havde haft det lyse sind i familien, gjorde det nok ikke lettere for ham.

Da Far var i lære fandt han en dag sin far siddende grædende i soveværelset. Han savnede sin kone, sagde han. Hans børn syntes, at han ofte var sur.

Storebror Hans sagde til Far, at Far var en sol i hjemmet.

Tante Sine

1920 døde Mor Ane pludseligt af en hjerneblødning og tante Sine og Terkel flyttede til en aftægtsbolig på Bredvad Mølle. Tante Sine og Terkel boede her til Terkels død i 1926. Terkels søstersøn havde Bredvad Mølle.⁴

Efter Terkels død flyttede tante Sine til en lejlighed i hjørneejendommen ved Brædstrup Kro på hovedgaden i Brædstrup. Hun havde først arvet Mor Ane og derefter Terkel og hun efterlod sig da også en efter hendes stand anseelig formue, som hun fordelte med 7.000 kr. til Far, 4.000 kr. til Fars bror Viktor og 4.000 kr. til nevøen, fætter Martin.⁵

Ingen af tante Sines andre nevøer og niecer arvede. Hun må have valgt med hjertet.

Farbror Viktor byggede hus i Bjerregade i Brædstrup for pengene. Indtil da havde han, tante Klara og sønnerne Hans og Laurits boet i en kvistlejlighed i Søgade 4. Fætter Martin købte en bil og blev vognmand. Far købte en grund på Tugthusvej i Horsens⁶, lånte 1000 kr. til sin far og satte resten af pengene i banken. Grunden blev senere solgt.

Faster og tante Sine i haven i Træden. Bemærk den omrejsende fotografers cykel ved masten.

Farfar og hans søstre og bror med ægtefæller og børn fotograferet i svogeren Steffen Sørensens have i Dauding i sommeren 1907 ved den årlige familiesammenkomst.

Børnene set fra venstre: Farbror Svend. Fars kusiner og fætre Astrid, Svend, Signe og Svend, farbro Hans, farbror Aage.

Kvinderne i forreste række: Fars gudmor Else, med farbro Vactor hængende i skørtet, Fars kusiner Dora, Sørine, Lise, Mor Ane, Petræa, Petræas mor gift med fars farbror Knud, Fars faster Kathrine kaldet tante Tine.

Tredie række: Farfar, farmor med Far i maven, Fars kusine Anna gift med skræddermester Zeberg, Fars kusine Sørine, fastrene tante Sidsel kaldet tante Sine, tante Mette og tante Sine.

Mændene i bagerste række: Fætrene Alfred, Hagbart, Fars farbror onkel Knud gift med Petreas ødsle mor, onkel Martin gift med Ane Kathrine, Terkel, onkel Steffen Sørensen gift med Mette, onkel Steffen Pedersen gift med Sidsel, en unavngiven og fætter Martin.

Sidsel Kirstine (kaldet Stine) gift med Steffen Pedersen af Brædstrup.

Børn: Peder, Marin, Lisa, Hagbart, Sørine (Lise og Sørine havde trikotageforretning sammen i Brædstrup i 40erne.

Ane Kathrine (kaldet Trine) gift med Marin Christiansen af Ring.

Børn: Elisabeth, Marie Christian, Martine.

Laurine Mettea (kaldet Mette) gift med Steffen Sørensen.

Børn: Else, Dorte, Sørine, Anna, Alma, Astrid, Svend, Sine.

Knud gift med ?

Børn: Petrea + ?

Livet på landet

Farbror Viktor var først karl på Bredvad Mølle og derefter hos Ejnar Brandt Jørgensen i Træden, hvis kone var søster til ejeren af Bredvad Mølle. På Bredvad Mølle sov Viktor i karlekammer ved hestestalden sammen med fætter Martin. Fætter Martin var forkarl og havde egen seng. Viktor delte seng med en anden karl.

Fodermesteren tjente 1000 kr. om året, malkede 2 gange om dagen og boede i et kammer med kalkede vægge og ingen varme ved kostalden. Tjenestefolkenes kamre var der ingen lås for og ikke meget privatliv i.

Det første billede Far tog med sit nye kamera i 1922. Søster, tante Sine, gårdejer Anders Madsen og ved siden af hans kone. Hunden Walther på Bredvad Møllens trappe.

Bredvad Mølle lå ved Gudenåen, så om sommeren badede man/vaskede sig i Gudenåen og om vinteren i en spand vand, som dog ofte var dækket med et lag is, som man måtte slå hul på, inden man kunne vaske sig.

Far var glad for at tilbringe ferierne på Bredvad Mølle, blandt andet fordi der var elektrisk lys. Udover at producere kraft til møllen, lavede man strøm til eget forbrug i store generatorer. Nabogården betalte 50 kr. om året for at få del i strømmen, og der var trukket ledninger på master mellem Bredvad Mølle og naboen. Selv karlekamrene på Bredvad Mølle havde elektrisk lys. Generatorerne stod i et separat hus.

Far kunne sætte vandmøllen i gang. Der var 2 møllersvende i arbejde.

I 1922 brændte møllen, fordi savværket, som også blev drevet af elkraft fra Gudenåen, brændte og mølleriet blev derefter nedlagt.

Hos Ejnar Brandt Jørgensen havde de ingen strøm og når der skulle tærskes, gik hestene i trædemølle rundt og rundt.

Når Far skulle til og fra skole, blev han transporteret i hestevogn mellem Gammelstrup Station og Træden og hvis tante Sine og Mor Ane ikke skulle med, så gik han de 3 km.

Efter skoletiden, mens Far boede hos farfar i Horsens, cyklede han ofte til Bredvad Mølle for at besøge tante Sine og Terkel. En søndag i maj 1926 følte Far, da han cyklede de 20 km hjem til Horsens, at han havde set Terkel for sidste gang. Undervejs blev det tordenvejr og han fik ly i et hus ved vejen. Et par dage senere bad tante Sine ham komme til Bredvad Mølle. Terkel var død. Derefter flyttede tante Sine til Brædstrup og Far fortsatte med at cykle de 20 km sommer og vinter i al slags vejr, til tante Sine døde i 1931.

Cyklen havde Far fået forærende af tante Sine til sin konfirmation. Den havde kostet 100 kr. Det var mange penge på den tid.

Min Mor besøgte hende sammen med Far i Brædstrup og delte seng med hende om natten. Det brød Mor sig ikke om.

En sølvske med næsten ulæselig inskription, som farfar gav tante Sine, da hun havde tjent 25 år i samme gård, er i min besiddelse (1997) .

En kusine, fasteren tante Ane Kathrine og onkel Martin foran deres hus i Ring

I skrædderlære og ungdomsliv i Horsens

Den 15.8.1923 kom Far i lære som skrædder⁷ hos N.O. Zeeberg i Kippervig 9 i Horsens. Zeeberg var ægteemand til Fars 22 år ældre kusine Anna Elisabeth⁸. Selv om Far var i familie med skræddermesterens kone, var han "Des" med både mester og hans kone.

Dengang sagde man, at døve kunne blive et af de 4 "S'er": skrædder, snedker, skomager eller sølvsmed. Far ville have været landmand, men farfar sagde, at han skulle lære et håndværk og skrædderfaget blev mere et fravalg end et bevidst valg, men Far har aldrig fortrudt sit valg. I begyndelsen føltes dagene meget lange og han fik ondt i benene af at sidde med dem over kors, men det vænnede han sig til. Værkstedet lå på kvisten. Der var ingen kakkellovn, så der var meget koldt om vinteren og tilsvarende meget varmt på sommerdage.

Faster, farbro Hans, Far, farfar og frøken Schiødt i dagligstuen i Ryesgade. Stuen blev kun brugt til gæster. Der var ingen kakkellovn, så varmen kom fra spisestuen, hvor der var en rund kakkellovn med rum til kedlen.

Fotograferet i anledning af, at frk. Schiødt skulle forlade stillingen som husbetyrerinde, fordi faster skulle hjem og styre hus for sin far og sine brødre. Hun er 18 år. i 1927.

Skovbilledet fik farbror Viktor efter farfars død og det hang i hans stue tilhan døde i 1995, så det har jeg kendt hele mit liv.

Farfar var altid pæn i tøjet. Han fik sit tøj syet hos Zeeberg. Farbror Svends barnebarn Erik bar til farbror Svends begravelse i 1987 farfars overfrakke med fløjlskrave. Det var stadigvæk et fint stykke skrædderarbejde.

Zeeberg ejede hele huset, som i ombygget stand (1993) stadig ligger over for Vor Frue Kirke. I stueplan var der forretning, på 1. sal. privatbeboelse og på kvisten værksted. På værkstedet arbejdede 4 mand, Zeeberg, der selv syede med, 2 svende og Far. Zeeberg var en god, men gammeldags skrædder. Zeeberg havde ikke haft lærlinge før, men tog for familieskabets skyld Far i lære og det fortrød Zeeberg aldrig.

En dag sad Zeeberg og Far på hver sin plads på et langt skrædderbord og syede og pludselig slog Zeeberg en prut, højt, i den tro, at Far ikke kunne høre den. Det kunne han heller ikke, men han kunne føle vibrationerne i skrædderbordet, så Zeeberg blev ret lamslået, da Far bemærkede hans luftafgang.

Efter endt læretid på 4 år og 2 år som svend opfordrede han Far til at tage til København og lære mere og han var velkommen, hvis han ønskede at arbejde for Zeeberg senere.

Hvis Zeeberg var i byen, passede Far ofte butikken. Han lod døren stå på klem, for så kunne han høre døren smække, når nogen var gået igennem.

Far gik ikke på teknisk skole og syede ikke noget til en svendeprøve. Zeeberg sagde bare, at det Far havde lavet hidtil var godt nok til, at Far var udlært.

Man syede for alle slags mennesker: Karle fra landet, der ikke brugte underbukser, hvad der tydeligt kunne ses på vrangen af bukserne, som måtte pletrensnes, inden man kunne tage fat på forandrings- og pressearbejde og byens honoratiores, hvoraf nogle var hovskisnovski og vanskelige. Især familien Agerbæk, som producerede en landskendt sæbe IRIS. En af svigersønnerne behandlede engang Far meget uforskammet, da han var alene i forretningen, hvorefter Zeeberg telefonerede til ham og gav ham en opsang herfor. Svigersønnen kom nemlig ind i forretningen, smed en masse tøj i favnen på Far og sagde: "Hvor er han henne". Far mente, at Zeeberg var ude på torvet og gik ud for at se, men der var ingen Zeeberg, hvortil svigersønnen svarede: "Han skal være her, når jeg kommer".

Dengang bilede man ikke rundt, men cyklede. Agerbæks svigersøn knækkede engang forgaflen på cyklen og slog ansigtet, hvortil Zeeberg sagde, at det havde han godt af. Ikke desto mindre genkendte svigersønnen, som senere blev stationsforstander på Lyngby Station mange år senere Far på stationen og hilste på ham.

Ivar Agerbæk, som senere blev hjertespecialist med konsultation på Strøget i København, syede Far konfirmationstøj til.

Min senere veninde Bodil Lauridsen stammer fra denne familie og da hun i slutningen af 1950'erne flyttede fra Silkeborg til Horsens for at komme i boghandlerlære, fortalte hun selvfølgelig om sin slægtskab med denne familie, men det gjorde hun kun én gang. Det var ikke nogen anbefaling, dertil var de for excentriske i folkemunde.

Det var lange arbejdsdage - fra kl. 8.00 til kl. 17.30 også om lørdagen med 1 1/2 times middagspause, hvor man tog hjem og spiste.

Særlig op til højtiderne var der travlhed. Man skulle sy nyt tøj til pinse, kaldet pinsesnit. Da farbror Svend blev gift med Else Andreasen i Gerlev ved Frederikssund i maj 1926, fik far ikke fri til brylluppet på grund af travlhed, da bryllupsdagen var fredag før pinse. Else havde valgt fredag før pinse, fordi hun mente, at det var en lykkedag.

Senere fik han en uges ferie for at besøge dem begyndende med en lørdag morgen, hvad der indebar, at Far skulle være tilbage på værkstedet den følgende lørdag morgen. Far sejlede med natbåd fra Horsens direkte til København og farbror Svend tog helt til havnen for at hente ham. Billetpris 6 kr. retur, afgang kl. 20, ankomst næste morgen kl. 8.

Farbror Viktor og tante Klara havde 2 små børn og en lavindkomst som landpostbud. Tante Klara trængte hårdt til en ny vinterfrakke. Farfar foreslog derfor, at familien splejsede til en frakke til hende. Farbror Aage blev sur over forslaget, men bøjede sig for familiens ønske og betalte også sin part.

Farbror Viktor, tante Klara og børnene Hans og Laurits boede i Søgade 4 i Brædstrup. Peter Carstensen, som Far mange år senere blev tolk for, arbejdede hos en kurvemager, som havde værksted i kælderen. Far kendte derfor Peter Carstensen, inden de mødtes igen i København.

Tante Sine holdt af Far, som var det hendes eget barn. Engang da hun lå på hospitalet i Brædstrup og Far besøgte hende, fik han penge til en varm sweater, som han købte i Søndergade i Horsens.

Selv om Far tog ivrigt del i Horsens Døveforening, og var bestyrelsesmedlem fra 1926 - 1930, var mulighederne for kontakt med andre døve trods alt meget større i København. Alma Rothhausen, en hørende dame, men med døve forældre, var meget aktiv i arbejdet i Døveforeningen i Horsens. Hende holdt Far forbindelsen vedlige med til hendes død højt op i alderen. Alma Rothausens far var en dygtig bogbinder og var kasserer for fagforeningen i Horsens med kontor hjemme og endda en overgang formand. Flot klaret af en døv.

Fra Horsens tog man også til Fredericia for at deltage i foreningssammenkomster der og tog et meget sent aftentog tilbage til Horsens.

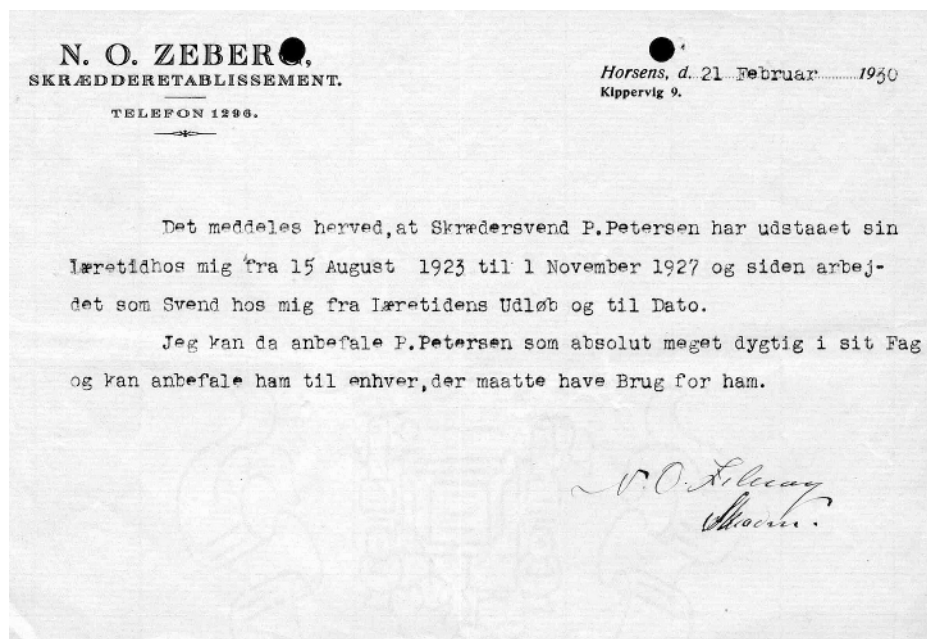
Far lavede en del løvsavsarbejder nede i kælderen i Ryesgade. Der var ikke indlagt elektrisk lys i kælderen, så Far måtte købe petroleum til en petroleumslampe. Min søster Ditte har en handskeæske og jeg en æske og et skab. Far forærede alt væk, men tante Else gav os engang æskerne og min kusine Lis⁹ gav mig skabet. Hun havde fået det af sin mor og måtte i gang med et større arbejde med at skrabe den røde maling, som hendes mor havde malet skabet med, ud af alle forsiringerne, fordi hun syntes, at skabet var kønnere i den oprindelige naturtræsudgave.

Far gik også til dans en sæson og dansede med en hørende pige.

2 døve mænd i Fars bekendtskabskreds i Horsens boede i en lille 2 værelses lejlighed med toilet i gården sammen med deres mor. Brødrene sov sammen, mens moderen sov i en seng for enden af brødrenes. Lejligheden var så lille, at klædeskabet stod på trappen.

Efter de 2 år som svend rejste Far København den 24.2.1930 for at finde et arbejde.¹⁰

Tante Sine græd, da Far fortalte hende, at han ville til København og hun sagde: "Jeg håber, at den store by vil være god ved dig". Hun selv havde aldrig været længere end til Nyborg til Fars konfirmation. Da Far rejste, sagde farfar til ham, lidt bedrøvet: "Du kommer aldrig til at bo i Horsens mere".

Skrædder i København

Far rejste til København uden at have arbejde og uden at have logi. Han kunne bo på Døveskolen på Kastelsvej de første dage for 1 kr. om dagen. Det blev til 7 dage med morgenmad for 7 kr. Forstander Høgstrøm var en flink mand.

Far søgte bl.a. værelse på Østerbro, kom ind i en opgang og kunne ikke finde lyskontakten - der var ikke nogen, for der var petroleumsbelysning. Da han ringede på entredøren, kom værten ud med stearinlys i hånden. Det værelse skulle Far ikke have.

Far fandt et værelse i Blågårdsgade sammen med Poul, en døv kammerat, som han kendte fra Horsens, for 30 kroner om måneden, 15 kroner til hver. Poul foreslog, at de skiftedes til at betale for måneden, men Far kendte Poul - den småsvindler - så det blev til, at de slog halv skade hver måned. Der var vandkande og vaskefad på værelset samt toiletspand, som værtinden tømte. Om det var i sit eget træk- og sliptoilet, eller om det var i gården, kan Far ikke huske. "Ingen piger på værelset", sagde værtinden.

Hver søndag fik de kaffe og morgenbrød af værtinden, men de øvrige dage spiste de morgenmad i et spisehus på Nørrevold, hvorfra de også fik madpakke med på arbejde og om aftenen vendte de tilbage til spisehuset og spiste aftensmad - alle 3 måltider for 12 kroner om ugen. De fik væggelus. Værtinden var ked af det, men de slap da af med dem. Efter et par måneders forløb blev de sagt op. Sønnen skulle komme hjem fra Amerika og have værelset.

Poul havde fået et værelse på Nørresøgade og Far fulgte med derhen for at sætte sine kufferter der, mens han søgte noget selv. Værtinden tilbød, at Far kunne bo der sammen med Poul, og de slog til. 80 kroner om måneden for fuld kost og logi. Da efteråret kom og der skulle fyres, skulle de betale ekstra. Det nægtede Poul og de blev begge smidt ud.

Far var godt tilfreds med at slippe af med Poul og fandt sig et pensionatsværelse i Vendersgade lige ved siden af fagforeningen - en pension med 4-5 værelser og mange, der kun kom og spiste aftensmad med. Da man nåede til Mortensaften 1930, glædede far sig til at få and eller gås, som han var vant til hjemmefra, men menuen stod på frikadeller og sødsuppe og det skrev han da også hjem og beklagede sig over.

Det kostede 90 kroner om måneden og da det var mange penge, flyttede han 1. februar 1931 til Rantzausgade 26 - til et godt værelse mod gaden - hos Minna og Arne Petersen. Døve venner, som boede i den 3-værelses lejlighed,

der havde været Minnas barndomshjem. Der var intet badeværelse, så man vaskede sig i køkkenet. Toilet var der dog i lejligheden.

Minna var en skrap dame og havde hun været oppe at skændes med Arne, kunne der gå flere dage bagefter, hvor hun ikke sagde et ord til ham. Far boede der, til han blev gift 1. oktober 1932. Far gav 80 kroner om måneden for kost og logi. Far måtte gøre vrøvl over kosten, for Minna sparede meget og engang var Fars madpakke blot rugbrød med ostesmulder på.

Selv om der var stor arbejdsløshed, fik Far hurtigt arbejde hos skræddermester Anthon Christensen, som ikke før havde haft en døv svend, men Knud Møllers svoger, som fik syet tøj hos Anton Christensen, anbefalede Far og han begyndte 11. marts. I begyndelsen lå værkstedet på Vesterbrogade 25 i gården og der var flere værksteder for forskellige skræddermestre.

Skrædderne måtte selv fyre i en stor kakkelovn. Pressejernene blev opvarmet ved hjælp af gas i en ovn placeret ved toilettet, hvorfor svendene kun tissede der og gik i gården på et gammeldags lokum, når de "skulle skide". 1 1/2 år senere flyttedes værkstedet til Skt. Thomas Alle, Frederiksberg, hvor forretningen hele tiden havde ligget ved siden af en købmand. Købmanden lukkede og værkstedet blev flyttet til de tomme lokaler. Bang Jørgensen, som havde hatteforretning på Strøget, havde lejlighed ved siden af værkstedet og da han flyttede, udvidedes med hans lejlighed også.

Anthon Christensen var en af Københavns største skræddermestre med 14 svende på værkstedet, en dame, fru Kaarup, på værkstedet til at sy benklæder og svende i byen til veste og benklæder. Fru Kaarup syede et par benklæder om dagen, men af og til kunne hun ikke nå det og fik Far til for 1 kr. at sy de 4 - 5 knaphuller i gylpen, som man bruge dengang i stedet for den senere lynlås.

Far lærte meget nyt, da han begyndte hos Anthon Christensen. Han lærte ved at se, hvad de andre svende lavede og de var flinke til at hjælpe ham videre.

Det var hårde tider i 1930'erne med stor arbejdsløshed og lockouter og Far var lock-outet i ca. en måned. Anthon Christensen havde netop meldt sig ind i Arbejdsgiverforeningen. Arbejdsløshedsunderstøttelsen var 17,- kr. om ugen. Det rakte lige til kostpengene. Til resten af udgifterne måtte der trækkes på pengene i banken. Far skulle stille til kontrol hver anden dag.

Arbejdsløshedsspøgelset truede altid. Far bad om fri til at rejse til Horsens og blive gift. Anthon Christensen sagde: "Det har vi ikke tid til, det kan De gøre om søndagen". På en måde lod han det hænge i luften, at så var det ikke sikkert, at Far havde arbejde, når han kom tilbage.

Pudsigt nok traf Far Anthon Christensens enke igen i 1983, idet hun boede i samme beskyttede boligkompleks som Fars veninde Cecilie og hun nævnte, at hendes mand havde betragtet Far som en dygtig svend.

Under krigen bestod meget af arbejdet i at vende habitter, hvorfor knaphuller og brystlommer skulle kunststoppes først. Kunststopning var et specielt fag. Anthon Christensen havde rester af stof af de habitter, kunderne havde fået syet, så kunststopningen kunne foretages, så den blev "usynlig".

Jeg kan huske, at jeg er cyklet ud til værkstedet og har stået på gaden ud for Fars vindue i stueetagen, indtil han fik øje på mig og hentede mig ind. Der lugtede på en helt speciel måde af varme pressejern og varmt tøj. Far var så "laset" klædt på, gammelt slidt tøj med lapper. Det slider hårdt på tøjet at sidde i skrædderstilling på et skrædderbord og have sytøjet over knæerne. Hjemme var Far altid så velklædt og pæn og med en detalje, som nok kun skræddere har og måske kun min Far. Bag reverset sad altid et par knappenåle lige ved hånden til at samle bukserne med forveden, så de ikke kom i kæden, når han cyklede. Undtagen når føret var for dårligt, eller det var for koldt, cyklede Far altid til og fra arbejde - om vinteren med ørevarmere og pelshue.

Mor havde sparet sammen til pelshuen af det, hun tjente ved rengøring et par timer om ugen hos døve bekendte - Weishaupt, som boede i Hyrdevangen. timeløn et par kroner. Pelshuen kostede 15 kroner. Far kunne nu også overraske Mor med pelsværk. Far forærede hende en sølvrvæv til at have om halsen oven på frakke eller dragt, højeste mode. Den blev købt hos en buntmager på Østerbro og Mor havde ingen anelse om Fars planer.

Fru Weishaupt var færing og malede på den kongelige porcelænsfabrik. De havde ingen børn. Han var sølvsmed ansat hos Schaarup i Griffenfeldtsgade. Engang var han arbejdsløs i en lang periode, og de var nødt til at spare så hårdt, at han syede snørebåndene sammen, hvis de knækkede i stedet for at købe nye.

Både hr. og fru Weishaupt spillede skak, hun så godt, at hun blev københavnsimester blandt hørende. Hun malede malerier, bl.a. et med vindueskarm med blomster, hvor man tydeligt kunne se, at der var en rude bag, som Far særlig godt kunne lide, men det lå ikke for hos Far og Mor at bruge penge på at købe malerier. Hr. Weishaupt lavede færøske smykker hjemme, som han solgte på Færøerne.

Far blev "sort" svend, hvilket ikke betyder, at man undlader at betale skat af det indtjente, men i skræddersproget betyder det, at man syr smoking eller kjole. Anthon Christensen var en dygtig tilskærer og Far en dygtig skrædder og de havde også fine kunder, blandt andet syede Far justitsminister Steinckes jaket, da han skulle være formand for Folketinget. Steincke var fast kunde, så Far syede ham derudover flere habitter.

Far syede også flere spadseredragter til skuespillerinden Bodil Kjær.

Jeg faxede en dag til Far, at kjolekunstneren Erik Mortensen i sine erindringer skriver: "... men da var Holger Blom og Larsen fuldstændig enige om, at der fandtes ikke et så gudbenådet geni som Anthon Christensen i Sankt Thomas Alle til at sy herretøj...." hvortil Far svarede pr. fax: "Det er interessant at høre om Erik Mortensens Erindringer. Anthon Christensen var en dygtig Skræddermester og havde Kunder fra Jylland, Fyn og Sjælland, sidste Aar havde han leveret c. 1000 Habitter og Frakker, og han kunne skære Benklæder efter Ben fra Kunder hjulbenet og kalveknæet. Holger Blom (min kommentar: sin tids største kjolekunstner) fik syet Tøj 2 Gange om Aaret over 20 Aar, og jeg har syet mange Gange til ham".

Som det ses bruger Far stadig gammel stavemåde med 2 a'er i stedet for bolle å og navneord staves med stort. En anden lille karakteristisk ting er, at Far sætter en prik over e'et i f.eks. De. En reminiscens fra skolen, der kunne hjælpe eleverne til en korrekt udtale af "De".

For at tjene lidt ekstra havde Far privatarbejde for venner og bekendte og havde hvad der skulle til: symaskine, først en trædemaskine og senere en elektrisk, skrædderbord (en bordplade beklædt med brunt linoleum på bukke), pressejern og strygebræt samt et specielt godt polstret strygebræt til skuldre og jakkeærmer.

I perioder stod skrædderbordet, først i Hyrdevangen i stuen og senere på Frederikssundsvej i stuen mod gården, da den blev spisestue. Da rummet var soveværelse, kunne bordet lige klemmes ind mellem Fars seng og vinduet. Mor var ved at blive vanvittig af Fars ritråde, for når Far arbejdede hurtigt, gjorde han som på værkstedet og smed det kasserbare på gulvet. På værkstedet var der en rengøringsdame til at tage det. Hjemme havde vi gulvtæppe og Mor til at rydde op efter Far.

Hjemmesyning var almindelig blandt svendene. Far har syet veste for en kollega -10 kroner for en vest for 3 aftners arbejde, ligesom Far havde en anden svend til at sy bukser for sig - 14 kroner for et par bukser, og så tjente Far på jakken, når han syede en habit. Far klippede selv tøjet, når han syede privat.

Jeg tror, at Far var for billig, når han syede for fremmede og det må han have været uenig med Mor om, for hun var lidt irriteret over, at han undervurderede sin egen arbejdsindsats.

Far syede også til min søster Ditte og mig. Vi er fotograferet i 1940 med frakker, Far har syet. Til mig syede han bl.a. konfirmationsfrakke og spadseredragt. Det allerbedste, Far syede til mig, var en mørkbordeaux house coat i svært klædestof med for, små knapper og fine små knaphuller hele

vejen ned foran og i prinsessefacon med behagelig vidde i nederdelen helt til gulvet, lige til at hygge sig i. Hvornår den er syet, kan jeg ikke huske, men den var med i England, da jeg var i huset der, og den blev slidt op til sidste trevl.

Hvis mine veninder havde nyt overtøj på, når de kom hjem til os, måtte Far have fat i dem og føle på tøjet og vende kraven og se, hvordan det var syet. En vane, han har stadigvæk, så når mine velklædte sønner møder i nyt tøj, må Far føle og kommentere.

Noget af det især Søren har gået i, har Far rystet på hovedet over. Det var ikke pænt, alt for avanceret, som da Søren arvede Pers smoking og bar sorte sko med hvide snørebånd i. Ikke desto mindre syede Far bukserne ind med læg, så de passede Søren.

Far har altid haft et godt og tillidsfuldt forhold til sin fagforening og har deltaget i valg etc., som i de første år foregik i den festsal, som i dag er en del af Arbejdermusæet i Rømersgade 22. Som pensionist modtog han hvert år (sidste gang i 1993 på grund af besparelser) 100 kr. i julegave fra fagforeningen.

Min Far satte sig dog også op imod fagforeningsvældet, idet han måtte slå et hårdt slag for at blive fri for at deltage i 1. maj optog. De første år deltog han på grund af pres fra kollegerne, men efterhånden forstod de godt, at han ikke havde fornøjelse af taler og sange, og så slap han. Det var også ildeset, at han ikke ønskede at deltage i generalforsamlinger, men en af svendene forstod godt, at problemet var, at Far ikke kunne følge med. Han lovede så at tolke for Far, men et eller andet havde han dog misforstået om tolkning, for han skubbede blot til Far med albuen og sagde f.eks. "nu taler formanden" eller "nu er der afstemning", men han glemte at fortælle, hvad det drejede sig om.

Ellers har min Far altid været vellidt blandt kolleger, og da han er god til at aflæse, har de også kunnet tale sammen og sige vittigheder til hinanden. En af svendene sagde til Far: "Mine nosser sover", hvortil Far svarede, om de havde været på arbejde i nat. "Hold kæft", svarede svenden.

Svendene arrangerede skovture. De fik fri for arbejdet, men måtte selv betale fridagen. En af skovturene foregik på cykel til Bøndernes Hegn i Hareskoven, hvor man spiste den medbragte mad og spillede kegler. Øllene blev medbragt på bagagebærerne og svendene sang, mens de cyklede. De havde fået mester til at forære dem en snaps. De havde dog glemt glassene, så de drak af flasken. Stemningen blandt svendene har nok været høj, for på hjemturen var en af svendene så fuld, at han måtte støttes af en svend på hver side for overhovedet at kunne holde sig oprejst på cyklen.

En anden skovtur foregik med bus til Helsingør. De 15 svende spiste deres medpakker på Marienlyst. På vejen hjem stoppede de ved Dyrehavsbakken, hvor de prøvede forlystelser. En af svendene prøvede en forlystelse, hvor 2 rør roterede modsat og da han faldt og ikke kunne rejse sig op, måtte man stoppe forlystelsen for at få ham ud. Far tog hjem og de andre fortsatte mod Vibenhush Rundel. Næste dag ringede vognmanden til værkstedet, for buschaufføren var ikke kommet hjem endnu, mens alle svendene var på arbejde.

En kone til en af svendene giftede sig med sønnens svigerfar. Han trøstede sig med at gifte sig med en ludder fra natklubben Valencia. Hun havde bil og 20.000 kr. i banken. En dag var svenden ikke på arbejde og mester fortalte, at svenden var ude at lede efter sin kone.

Anthon Christensen havde et cykelbud - en voksen mand, som på cykel bragte tøj fra forretningen til fjerne steder som Dragør og Klampenborg. Med sine 50 kr. om ugen mod Fars 70 kr. om ugen i gennemsnit, har han ikke tjent så ringe endda som ufaglært, for oven i lønnen kom rigeligt med drikkepenge. Under og efter krigen supplerede han sine indtægter med sortbørshandel med varer og rationeringsmærker.

Ifølge rationeringsbestemmelserne havde Far ret til en pakke cigaretter om måneden. Den kostede 80 øre og den videresolgte Far til cykelbuddet for 1,25 kr. Hvad han så har solgt den videre for, er ikke godt at vide. Cykelbuddet tabte engang sin tegnebog fuld af rationeringsmærker. En meget ærlig finder afleverede den til ham i stedet for enten at beholde den selv med alle de dejlige mærker, som han ikke har kunnet undgå at vide var sortbørsmærker, eller gå til politiet med dem. Finderen fik rationeringsmærker som findeløn.

Cykelbuddet opnåede 25 års jubilæum. Han fik hvert år enten en habit eller en overfrakke af mester.

I årene 1950 - 1955 var julegaven 25 kr. Til sammenligning tjente jeg i 1955 740 kr. om måneden.

Far var på akkord og arbejdede hårdt og fik derfor også efter skrædderforhold en rimelig løn med hjem hver uge. Skræddere har altid hørt til lavtlønsgruppen. På en uge kunne Far sy: knapt 2 jakker, men så skulle han også arbejde meget hurtigt, hvad han så også gjorde for at få penge nok i lønningsposen. Jakke til 1. prøvning tog 1 dag og til 2. prøvning 1 dag og nogle timer. Til 2. prøvning skulle reversen være håndstukken, men hvis mester ønskede jakke til 2. prøvning på én dag, blev håndstikningen også derefter - knap så pæn, som den burde.

Far var i firmaet Anthon Christensen, til det lukkede på grund af Anthon Christensens sygdom, i alt 24 1/2 år og det var Mors store sorg, at Far ikke nåede et 25 års jubilæum. Det havde han fortjent, syntes hun.

Far fik straks arbejde hos Schilder. Det var uniformsskrædderi, og det brød Far sig ikke om, så i februar 1955 skiftede han til skræddermester Franck på Kultorvet, hvor han blev til Franck krakkede i 1969.

Franck var lidt for glad for snapsen og drak efterhånden en hel flaske om dagen. Far blev ofte sendt i byen for at hente en flaske. Far har også været sendt i banken for at hæve checks udstedt af mesteren. Ofte var der ingen dækning Engang ville mesteren sendt Far til anden bank i håb om, at de ville godtage den, men det gik Far ikke med til. Han vidste, hvad svaret ville blive i banken.

Lørdag som halv arbejdsdag blev indført, mens Far var hos Franck.

Herfra til Jens Sørensen på Østergade i 1 1/2 år. En dag havde Far 4 stk. tøj til prøvning og intet arbejde foran sig, før et af disse 4 var prøvet. Tilskæreren rådede Far til at melde sig arbejdsløs for resten af dagen og de følgende dage, hvad han ikke havde prøvet før. Han gik i fagforeningen og en medarbejder der, der havde en god kontakt i mange år til Far, rådede ham til at søge arbejde hos Regent på Vesterbrogade. Fagforeningen brød sig ikke om Jens Sørensen. Hos Regent ville han få det godt og ifølge Far er det det bedste sted, han har arbejdet. Far gik direkte til Regent, som bad ham begynde i samme øjeblik, men som den hædersmand Far er, ville han tilbage til Jens Sørensen og sige op, og så startede han næste morgen hos Regent. Far gik lidt ned i løn, idet det var fast løn, altså intet akkordarbejde - kun forandringer af det færdigkøbte tøj og intet hårdt arbejdspress, hvad der var fint med den alder, far havde, nemlig 63, da han skiftede til Regent i november 1970.

I november 1974 gik Far på folkepension efter et langt og flittigt arbejdsliv uden arbejdsløshed og med meget få sygedage trods det, at var Far i de sidste arbejdsår var bleg af træthed, når han kom hjem fra arbejde.

Ekspedienterne i habitafdelingen havde skillinget sammen til en flaske sherry som tak for Fars villighed og hjælpsomhed bl.a. med at sy ekspedienternes egne knapper i. Engang havde Far syet en knap i for en ekspedient og Far sagde til ham, at det kostede 10 kr. "Jeg har ingen penge", sagde ekspedienten. Far svarede: "men din kone har vel penge", hvortil ekspedienten svarede: "dem må jeg ikke røre ved". Far elsker den slags ordveksling. Om formiddagen gav far øl, mens svendene gav kage til kaffen om eftermiddagen. Far var rørt over, at svendene var kede af, at han ville rejse, men Far svarede dem: "Min kone vil gerne have mig hjem".

Foreningsliv

Livet var jo ikke bare arbejde, så i 1930, da Far kom til København, tog han straks del i foreningsarbejdet i døveforeningerne. Der var fester og karneval, foredrag og almindelige sammenkomster.

I gåafstand fra Døvekirken på Ågade på Nørrebro havde "Døveforeningen af 1866" i 1898 bygget eget hus i Brohusgade 17 med foreningslokaler, selskabslokaler og lejligheder til døve medlemmer.

For mig var Brohusgade synonymt med alt det, mine forældre foretog sig i døveverdenen, og som vi børn fik lov at deltage i ved "66's" ("66" i daglig tale, Døveforeningen af 1866, når det var officielt) store, årlige juletræsfest. Vi mødte op i vort stiveste puds og mødte alle dem, vi kendte fra venne- og bekendtskabskredsen. Der var varm chokolade med julebolle, dans om juletræet med en nisse, godtepose, film og tryllekunstner og en julegave, endda efter nutidens forhold en flot julegave. Den bedste gave var min elskede negerdukke.

I de første mange år af Fars og Mors ægteskab foregik alle fester i Døveforeningen i Brohusgade, men efterhånden som velstanden i 1960'erne kom til landet flyttedes festerne til selskabslokaler rundt omkring i byen.

I 1931 var der Verdensidrætsstævne for døve (olympiade) i Nürnberg. Danske døve placerede sig vældig flot, idet Louis Fruerlund løb 100 m på 11,2 sek. (hørendes rekord på det tidspunkt 9,8 sek. Døve kan på grund af deres døvhed ikke nå samme rekorder som hørende). Denne rekord er aldrig slået. Han fik i alt 6 guldmedaljer, idet han løb på 100, 200 og 400 m samt deltog i stafetløb på 100, 200 og 400 m. Tage Christensen fik guldmedaljer i 800 og 1500 m og deltog også i stafetløbene.

Fra Danmark var der ialt 7 deltagere og de boede på billige hoteller. Andre lande havde 20-30 deltagere, som boede på flotte hoteller.

Verdensidrætsstævnerne startede i 1924 i Holland og i 1949 var det Danmarks tur til at afholde et. Arveprins Knud åbnede stævnet og Jens Peter Nielsen var leder. Far og Mor husede 2 norske damer, Dagny Sundt og Magnhild (tante Elins svigerinde) i 4-5 dage. De havde fået soveværelset, så Far og Mor sov på drømmesenge i stuen. Dagny snakkede så utrolig meget, at Far satte sig i stuen med lukkede øjne og lod som om han sov for at slippe for hendes ordtirader.

Jeg kan ikke huske, at Far var kasserer for Idrætsklubben Døvania fra 1934 til 1941, men jeg ved, at han jævnlig cyklede til stadion for at opkræve

kontingenter - dengang skete al pengetransaktion fra mand til mand med rede penge. Senere var Far kasserer i DI (Døves Idrætsforening) i 4 år.

Far var ikke aktiv idrætsmand - havde prøvet lidt løb og højdespring, men havde ikke lyst til at træne - og dengang kunne man blive medlem, selv om man ikke var udøvende.

Far var bestyrelsesmedlem af Døves Læseforeningen fra 1937 til 1943. Foreningen havde 40 års jubilæum i 1939. Foreningen havde pligt til at holde åbent blandt andet lørdag aften og blev ved dermed, indtil "66" begyndte at udleje lokalerne til fester. Bestyrelsesmedlemmerne skiftedes til at være til stede.

Jeg kan huske læseforeningens bibliotek, hvor man kunne låne bøger, og jeg kan huske, da foreningen blev opløst i 1951 og bøgerne udbudt til salg. Mine forældre købte flere bøger.

I 1943 morede vi os lidt over, at Far var gammel nok (35 år) til at komme i Døves Old Boys og han blev promoveret ind. Man skulle anbefales af 2 medlemmer som et pænt og ordentligt menneske, og det var der vist ingen tvivl om, at det var min Far. Året efter blev Far sekretær og næstformand i bestyrelsen for de næste 15 år. I 1993 er min Far det ældste, aktive medlem og han deltager stadig i skyde- og keglekonkurrencer. Der er visse traditioner i denne forening. En gang om året har de torskegilde og en gang om året har de damer med. Det lyder som en sammenligning, men det er der ikke.

Et stort og ansvarsfuldt arbejde var arbejdet som bestyrelsesmedlem og næstformand i Døveforeningen af 1866 fra 1952 til 1955. Det er den bærende forening i Københavnsområdet og inden LF. = Landsforeningen for Døve blev oprettet, døves foreningsansigt udadtil for hele Danmark. Der var store arrangementer, juletræsfest for både børn og voksne og andre fester, foredragsaftner m.m. og mange penge gik gennem foreningens kasse. Orla Odde var som formand en langsom leder af bestyrelsesmøder, så langsom, at bestyrelsesmedlemmerne snakkede indbyrdes under møderne. Orla Odde blev så gal, at han slukkede lyset for at standse snakken. Orla Odde blev senere formand for LF. og Far havde et meget fint samarbejde med de senere formænd for 1866, først med Valdemar Petersen, senere med Otto Østerberg Henriksen.

Indtil staten overtog hele sygehusvæsenet, kunne man være medlem af en privat sygekasse, som så fungerede på nogenlunde samme måde, som sygesikringen gør i dag, men det var private kasser. Far var i bestyrelsen i ca. 5 år, til Døves Sygekasse blev opløst ved overgangen til offentlig drift i 1973.

Størst og mest regelmæssigt arbejde var nok arbejdet som ekspeditionsleder af månedsbladet "Døvebladet" i 4 år fra 1952 til 1955. Redaktøren Ole Plum spurgte Far, om han ville overtage arbejdet efter Viggo Asmild, da denne døde. Arbejdet bestod bl.a. i at føre regnskab og betale regninger. Her lærte Far bl.a. postgirosystemet at kende. Mor var en god og trofast støtte i dette arbejde. Far fik 30 kroner om måneden herfor og Ole Plum som redaktør 60 kroner om måneden. Der skulle også uddeles ca. 20 blade om måneden til ikke abonnenter, såsom præsterne, skoler og lignende.

Far var en eftertragtet dirigent i "66", som ofte havde stormfulde generalforsamlinger¹¹ Sidste gang var i 1960. Far var også dirigent på LF's første landsmøde i Fredericia i 1953.

Far var dirigent på en af disse stormfulde generalforsamling i "66". Kassereren Svend Aage Larsen opkrævede kontingent fra pigerne på Arbejdshjemmet i Løngangstræde og beholdt desværre nogen af pengene. Formanden Valdemar Pedersen ville ekskludere ham, men Svend Aage Larsen truede med selvmord. Resultatet blev en ekstraordinær generalforsamling. Minna Petersen¹² rejste sig op under generalforsamlingen og sagde: "Dårlig dirigent - ud med ham" og slog ud med armen som et "ud". Far tog det roligt og var ikke nervøs, mens Mor fik hjertebanken. Far gik fra talerstolen, men ingen ønskede at blive valgt som dirigent, så Far fortsatte.

Minna havde været hadefuld over for Far og Mor i mange år, faktisk fra Far og Mor blev gift, så den spilleklub, de havde sammen, gik Far og Mor ud af efter et år. Minna var misundelig på Far og Mor, dels fordi de havde det godt og hyggeligt sammen og dels fordi Minna var misundelig på arven, Far havde fået efter tante Sine. Minna syntes, at Far skulle have ladet hende og Arne få del i lidt af arven. Senere blev hun misundelig over, at Far og Mor fik mig og så var det venskab forlængst forbi. Hun forblev barnløs.

Far var menigt medlem i LF, men deltog af interesse i et landsmøde i Århus, hvor han boede hos Faster. Bestyrelsesarbejdet medførte også et kursus på Uldum højskole. Megen snak i mit barndomshjem handlede om døveforeningerne og bestyrelsesarbejde.

Jeg har senere været stolt af min far, men også irriteret på kvindernes vegne over, at min far i sine senere år 3-4 gange har været dirigent på Kvindeforeningens generalforsamling. Han var en skattet og sikkert også charmerende dirigent, men hvorfor i alverden skulle de vælge en mand i en kvindeforening. Kunne de ikke tage én fra egne rækker. Lad så gå med, at hun måske ikke var så dygtig og erfaren som Far.

Brohusklubben (pensionistforening) havde også glæde af Fars arbejdskraft i et par år. Den arrangerer møder hver torsdag i Brohusgade samt julefest og udflugter. Da far startede i pensionistklubben, bestod traktementet til jul af kaffe og kage til en femmer, men i 1993 var der 80 medlemmer til en platte til

100 kr. + drikkevarer. Tilsyneladende har pensionister fået flere penge mellem hænderne, eller også er der blevet større tradition blandt pensionister for at bruge flere penge på sig selv.

Far og Mor snakkede tit bestyrelsesarbejde og kom den ene senere hjem end den anden fra Brohusgade, så gik snakken videre i sengen til langt over sovetid for at få vendt og drejet problemerne. Begge¹³ havde erfaring fra bestyrelsesarbejde og begge kendte de de involverede parter, så de har kunnet støtte hinanden i beslutninger.

Da Mor døde i maj 1982, var min far nok lidt ensom og dermed åben for nye udfordringer og nu fik han en ny og stor i en alder af 75 år. Han blev tolk for døv-blinde og kom ind i en ny foreningsverden, som han fortsatte med, til Louis Fruerlund, som han tolkede mest for, døde i 1993. Tolkesituationerne var mangeartede. 9 højskoleophold med Louis Fruerlund og 1 med Peter Carstensen, 5 bondegårdsferier med Peter Carstensen, en rejse til Algarvekysten med Peter Carstensen, aftenskole hver anden uge i 5 år med Louis Fruerlund, alle former for sammenkomster og udflugter med Louis Fruerlund, der også brugte far i de beskyttede boliger "Solterrasserne", hvor Louis Fruerlund boede til sin død. Her var der høstfester, julefester og udflugter med "Solterrasserne".

Peter Carstensen er totalt blind, hvorfor tolkningen foregik ved, at Far "talte" = brugte tegnsprog/mundhåndsystem/håndalfabet med sin højre hånd inde i Peter Carstensens venstre hånd, så Peter Carstensen havde sin højre hånd fri til at kunne tale til Far. Louis Fruerlund var så svagtseende, at han kun kunne se tegnsprog på 1 - 1 1/2 m afstand, så her sad Far tæt på og talte tydeligt, et mindre anstrengende arbejde end for Peter Carstensen, men stadigvæk et tålmodighedsarbejde. Far var også med til familiefester i Louis Fruerlunds familie for at aflaste familien, som i parentes bemærket også er døv.

Peter Carstensen fortalte de andre, når Far og han kom hjem fra en spadseretur på Algarveturen: "Jeg har "set" det og det" (han er blind), så Far har virkelig formået at formidle sine egne oplevelser til Peter Carstensen, bl.a. fra morgenturene til havnen.

Den 20. januar 1986 fik Far Ole Jørgensens Mindelegat - den største hædersbevisning, som kan blive en døv til del. Den uddeles hvert år med en beskeden pengegave til en person, der har ydet et godt stykke arbejde inden for døves sag. Hvert andet år til en københavner, hvert andet år til en fra provinsen. Ditte og jeg blev inviteret med til overrækkelsen, uden at Far vidste det, og jeg tror, at det forhøjede hans glæde over hædersbevisningen, at Ditte, Per og jeg overværede overrækkelsen. Min mor skulle have oplevet det.

I 1993 ophørte Fars bestyrelsesarbejde i døveforeningerne, men han deltog dog stadig i foreningslivet i Old Boys, Brohusklubben, Tolkeforeningen (for

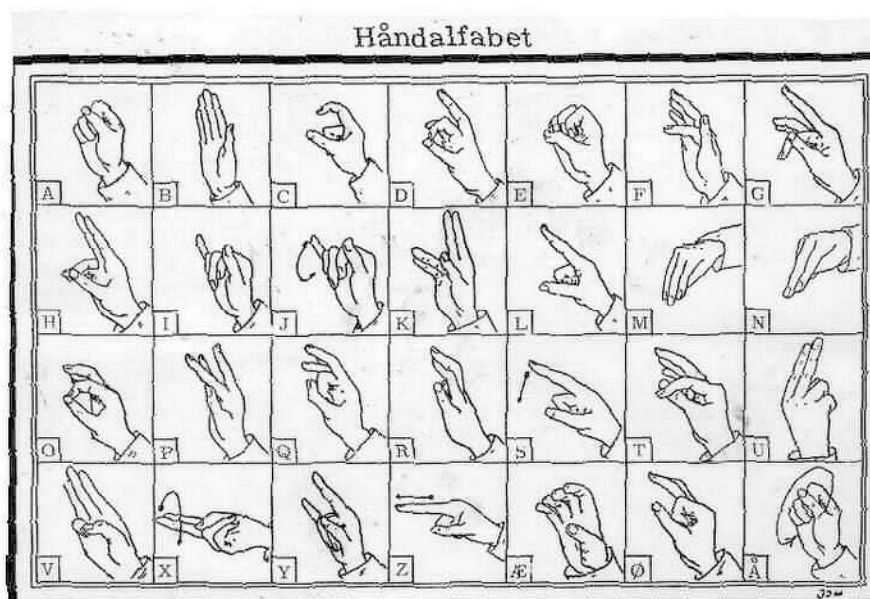
døv/blinde) og "66" samt i Kvindeforeningens liv sammen med sin veninde Cecilie indtil 1997.

Foreningsliv er så vigtigt for døve, for her mødes de med sprogligt ligesindede. Blandt hørende vil den døve som oftest føle sig udenfor.

FN havde udnævnt 1981 til handicapår. Far blev meget forbavset og også såret, da det gik op for ham, at handicapåret også omfattede døve. Han var godt nok døv, men han opfattede ikke sig selv som handicappet. Han havde levet et fuldt liv og havde forsørget sig selv og kone og børn.

Far deltog jævnlig i gudstjenester og lavede en udflugt ud af det, når der var døvegudstjeneste i andre kirker end i Døvekirken i Ågade på Nørrebro, oftest i Hillerød og andre gange i Køge. Når gudstjenesten foregår i provinsen, er der kaffebord bagefter. Her fulgtes han med Cecilie og efter at Cecilie var blevet mindre mobil, kom han med som ledsager, når Cecilie benyttede sig af sin kørselsret hos HT (Hovedstadens Trafikselskab).¹⁴

Far havde også et pensionistkort kaldet mimrekort til busser og S-tog, som han brugte flittigt i sin høje alder, men jeg må hellere tilbage til den unge mand, der kom til København i 1930.

Ole Jørgensens mindelegat til Peder Pedersen

Af Lene Ravn

Mandag den 20. januar var der atter en festlighed i Brohusgade 17, - for da holdt foreningen sin årlige tradition, med udnævnelse af en person til Ole Jørgensens mindelegatmodtager, - og det skete som det plejer under festlige former.

I år var det Peder Pedersen der modtog den fine udmærkelse og ære.

Skrædder Peder Pedersen, der er fyldt 78 år, - uden at det kan ses på ham. Peder Pedersen er Nyborg-elev af den rigtige gamle type, - og det ses tydeligt af den måde, - han tegner sit danske sprog. Han kom til København fra Horsens i 1930. Og da han var en dygtig fagmand, var det ikke så svært for ham at få godt varigt arbejde.

Ida nyder han sit otium som folkepensionist.

Peder Pedersen har været kasserer for det dengang det hed »Døvtummania«, i over 5 år, og senere igen kasserer for »Døves Idrætsforening« (D.I. Ryvang) ligeledes i over 5 år.

Han har ligeledes været et energisk bestyrelsesmedlem for *Døves Læseforening*, og for *Døves Sygekasse*, oveni har han også været flerårig medlem af foreningen 1866's bestyrelse, - hvorunder han samtidig var formand for daværende festudvalg for 1866. I en meget lang periode var han sekretær for foreningen »OLD BOYS«.

Igennem alle de mange år, var han en flittig benyttet dirigent ved 1866's generalforsamlinger, der som bekendt var meget mere livlige i gamle

dage. Danske Døves Landsforbund, har da også brugt Peder Pedersen som dirigent ved flere landsmøder - og nu sidst er han en skattet dirigent for Brohusklubben.

I dag har han sin høje alder til trods, fattet interesse for de døv/blinde, ligesom han også forretter tolkearbejde for de døv/blinde.

Som det kan ses har Peder Pedersen, gennem sit lange liv gjort et godt stykke arbejde for døvesagen, og som tak for sit virke, skal han nu også belønnes med *Ole Jørgensens Mindelegat*.

Peder Pedersens 2 døtre og svigersønner, deltog i festligheden omkring udnævnelsen.

Efter festlighederne og mindelegatets uddeling, gav kulturudvalget os igen en god underholdning, - hvor alle borde i salen kunne være med.

Far og formanden for "66" Lene Ravn i festsalen i Døveforeningens hus i Brohusgade

Giftermål

Hvornår min Far egentlig fik "øje" på min mor, ved jeg ikke, men jeg tror, at det var kort efter, at Far kom til København. De var gamle skolekammerater og kendte derfor hinanden. Et par andre damer i den senere bekendtskabskreds havde i hvert fald kastet øjne på min far: Christine Brøndum og Petra Andersen f.eks., men min Far og Mor blev forlovet på min Fars fødselsdag den 29. november 1930. Far har fortalt mig, at han begyndte at følge Mor hjem fra sammenkomster i Brohusgade bl.a. fordi de talte så godt sammen. Efter at have fulgt Mor til Kastelsvej på Østerbro, måtte Far gå den samme, lange vej tilbage igen til Nørrebro, hvor de netop var kommet fra.

Fra januar 1932 var Far og Mor med i en spilleklub, der spillede Hjerterfri om penge sammen med Laurine Volhøj, Aron Holm (døde i efteråret 1998 som 102-årig), Minna og Arne. Pengene blev delt før jul og var altså også en slags spareklub.

Mine morforældre var begge døde, men min farfar levede, så det var naturligt, at mine forældre blev viet i Horsens i Vor Frue Kirke den 1. oktober 1932 af døvepræsten Pastor Poul Hansen, som altid senere omsluttede mine forældre med megen venlighed og huskede dem med julekort. Far har stadig på væggen derhjemme en kirsebærblomst malet af pastor Poul Hansen.

Pastor Poul Hansen var en spøjs fyr. Han var en dygtig skuespiller og udnyttede evnerne på taler- og prædikestole. Citater: "Hvorfor gå til fodboldkampe - billetten koster penge. Det er gratis at gå i kirke". Med himmelvendte øjne: "Der er vidunderligt i himlen - ingen kakkelovne - der er varme nok deroppe".

Ved et foredrag om "Ungdomsliv og kærlighedsliv" i Brohusgade brugte han sig selv og sin kone som eksempel på afholdenhed. De var forlovet i 4 år og han viste med tegnet for lækker/lækkersult (slikke sig om munden), at han var fristet, men han kæmpede mod fristelsen. Spørg min kone, sagde han, og pegede på fru Hansen, som sad på første række og strikkede. Hun rødmede klædeligt og nikkede ja.

Han mødte et ægtepar, der havde sølvbryllup, og spurgte til deres første barns alder - "flovt" svarede han, da han hørte alderen.

Pastor Poul Hansen var i sine unge år angrebet af tuberkulose og overvandt sygdommen ved frisk luft, legemsøvelser og vegetarisme, hvad der fik ham til at blive asket og "hellig" i sin asketiske holdning resten af livet. Det gav sig ved middage udslag i, at han f.eks. kun spiste den af ham selv medbragte rå gulerod og ved møder undlod han ikke at give udtryk for forargelse, når folk drak en kop kaffe eller en øl. Han var dog meget afholdt og levede og åndede for døvesagen.

Den sidste måned inden giftermålet boede Mor hos farfar og Faster i Horsens og jeg er blevet fortalt, at de 2 piger hyggede sig, pjankede og spiste mange blomster - tiden blev senere omtalt som "blommetiden" og min Mor talte altid netop i blommetiden til Ditte og mig om denne, hvad jeg tror, hun mindedes som "ungpigeperioden". Ideen var, at min mor skulle lære almindelig husholdning. Hidtil havde hun været stuepige på Døveinstituttet på Kastelsvej.

1. oktober var en regnfuld dag og det var jo ikke så fikst, for lokummerne var i gården og Mor var i hvid lang kjole, så når hun skulle på det lille hus, måtte Far agere hjælper med paraply og pænt stå udenfor, mens mor forrettede, hvad hun skulle, med slør og det hele.

De nygifte overnattede på Missionshotellet og rejste dagen efter til det nye hjem i København. På det tidspunkt var den gamle Lillebæltsbro endnu ikke bygget, så man måtte over Lillebælt med færge fra Fredericia til Strib, og Mor rejste hele vejen med potteplanten "svigermors skarpe tunge" i favnen plus alt det andet pikpak, selv om der var et stykke vej at gå fra tog til færge.

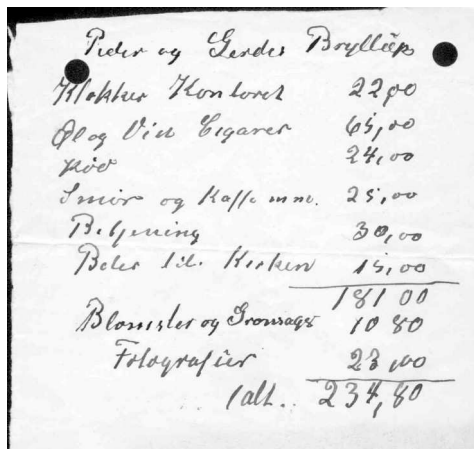
Jeg tror, at min Far ville gøre alt, hvad der stod i hans magt for at give min Mor så dejligt og veludstyret et hjem som muligt. Min mor havde vist ikke samlet så meget udstyr. Det var ikke nemt på en lav pigeløn og uden et barndomshjem i ryggen, der kunne "forkæle" én lidt, at spare op.

MISSIONSHOTELLET-HORSENS
TELEF. 180-185-1930
STATS-TELEFON NR 23
P. SCHYTT
Værelse Nr. 15
HORSENS, den 7/10 1933
HERR Peder Pedersen
Oplej
6.50
2.50
9.00
Ialt Kr.
Ved længere Ophold bedes Regningen betalt hver 5te Dag.
Reklamationer over eventuelle Fejl bedes høfligt meddelt straks.

Mine forældre flyttede ved giftermålet ind i en nybygget ejendom under Arbejdernes Andelsboligforening (AAB) i en 2 værelses lejlighed med centralvarme og bad/toilet beliggende Hyrdevangen 20, 1. sal til venstre i Brønshøj til lidt forargelse hos venner og bekendte, der syntes, at det var luksus, idet størsteparten af dem boede i billigere, kakkelovnsfyrede lejligheder.

Lejligheden var komplet udstyret for penge arvet fra min fars ugifte faster, tante Sine. Møblementet blev tegnet og lavet af Arne Petersen, den døve bekendt, som Far havde boet til leje hos. Far var med rette stolt af at kunne skabe et sådant hjem for Mor og ham selv.

Soveværelsemøblerne blev lavet i en smuk rødlig træsort - Oregon Pine - og mange år senere, da Per og jeg som nygifte trængte til nye senge, og Far og Mor alligevel skiftede til andre senge, arvede vi disse gamle, veltjente senge og ak og ve - set fra Fars og Mors side - malede dem røde indvendig og sorte udvendig. De var flotte!

Peder og Sines Bryllup	
Møbler Konlover	22 80
Glas og Vin Egerer	65,00
Mør	24,00
Smør og Kaffe m.m.	25,00
Belysning	30,00
Bøler til Kirken	15,00
	181 00
Blomster og Smags	10 80
Fotografier	22 00
alt.	234 80

Far og Mor samlede på sølvtøj. Bestikket, de havde valgt, var imidlertid lidt for blødt, så de beholdt kun 1 sæt ske og gaffel til hver og resten blev byttet til "Rigsmønsteret", som Fars gamle skolekammerat Knud Møller anbefalede dem.

Som spise- og kaffestel blev valgt Empirestellet fra Bing & Grøndal. De første glas var smukke glas med kantede sorte stilke, som jeg har et snapse- og et portvinsglas af. De blev senere erstattet af servicet Ejby. Et lille maleri, som Far stadig ejer og som forestiller et skovdige med rød låge, blev givet i bryllupsgave af en sygeplejerske på Kastelsvej, dog uden ramme. Det var Fars og Mors første maleri.

Fars akkordløn som skræddersvend var i begyndelsen af ægteskabet ca. 300 kroner pr. måned, huslejen pr. måned 57-58 kroner og kostpengene 15 - 17 kroner om ugen. Mors husholdningsregnskabsbog for de første år er i min besiddelse.

I 1932 var Brønshøj "langt ude". Kørte man ad Frederikssundsvej, passerede man ved krydset Frederikssundsvej/Hulgårdsvej/linie 21 en bondegård og man kunne risikere at skulle stoppe op, mens kør passerede Frederikssundsvej. Sporvognen linie 5 gik til Husum, Linie 8 til Hillerødgade og senere til Degnemose Alle og senere igen til Brønshøj Torv.

Når Far og Mor skulle i Døveforeningen i Brohusgade, skulle de i de første år med linie 5 til Jagtvej og line 9 til Rantzausgade og derefter en linie 8 til Brohusgade. En ligeud kostede 10 øre og en omstigning 15 og for at spare, gik Far og Mor sommetider hjem fra linie 8 endestation ved Hillerødgade.

Et døvt ægtepar fra Husum spadserede fra Husum til Brohusgade og hjem igen 2 gange om ugen for at spare penge.

Der var ikke for mange penge at rutte med, så Mor måtte være økonomisk med husholdningspengene og da køleskabe ikke dengang var udbredte og øjensynlig heller ikke hos de handlende, var det billigere at købe kød lige inden lukketid kl. 20 om lørdagen hos slagteren, så Far og Mor fulgtes ad og handlede ind på den tid. I de første ægteskabsår lå der en slagterforretning på hjørnet af Frederikssundsvej og Hyrdevangen, og da han ikke havde køleskab, er Mor kommet hjem med dårligt kød, men det blev også refunderet af slagteren.

Abigal Forchhammer, som var plejemor på Kastelsvej var så glad for, at Far og Mor blev forlovet og gift. Hun var plejemor, da Far kom til Fredericia, og når Far græd af hjemlængsel, når han var kommet i seng, klappede hun ham på hovedet. På Kastelsvej gik Mor på biblioteket for hende, og det nød Mor.

Jeg blev født den 7. juni 1934 og knapt 4 år senere den 21. april 1938 blev min søster Edith, kaldet Ditte, født.

Min søster Edith og mig i 1941

Bekendtskabskredsen

bestod i ægteskabets første år af:

Anna Britta og Aksel Nordmark Iversen. Anna Britta var Mors veninde fra skoletiden, så Far tog Aksel med i købet. Aksel var bogbinder. De var meget kristelige og moralske, så det næsten var en synd, når Far og Aksel spillede billard på det lille bordbillard, som kunne placeres oven på vort spisebord og fordrøkket, når de tog sig en enkelt øl dertil. Aksel døde i 1941 og efterlod kone og 3 piger Ingeborg, Gudrun og Britta.

Hans forældre var velhavende og havde foræret dem den villa, de boede i. Anna Britta fortsatte med at bo i stueetagen med et par ældre sygeplejersker på 1. salen i den store Charlottenlundvilla. Det har ikke altid været lykken at blive forsørget af sine strenge svigerforældre. Måske for at stille sig i et lidt bedre lys, måske for bare at småsludre fortalte Anna Britta en gang svigermoderen, at hun havde ryddet op i alle sine syting, hvortil svigermoderen svarede, at der altid burde være en sådan orden, at det ikke var nødvendigt at rydde op. Uha.

Under krigen var vi på sommerferie hos dem og vi besøgte dem ofte og legede pragtfuldt med deres 3 piger på al den gode plads inden døre og i den store have. Mor og Anna Britta, som vi efter tidens skik kaldte tante, sludrede og Far gik ture. Da Mor i nogle år gjorde rent på Danmarks havbiologiske Institut på Charlottenlund Slot, fik de ofte en kop formiddagskaffe sammen, når Mor var færdig med arbejdet.

Martha Franxk var gift med Tage Christensen, der var skrædder og fik 2 børn med ham. Martha var syerske og havde systue hjemme. Hun var min gudmoder og forærede mig syningen af min konfirmationskjole i konfirmationsgave.

Hendes forældre og søskende var forskellig fra både Fars og Mors familie derved, at de lærte mundhåndssystemet (en type tegnsprog), så de kunne tale ubesværet med deres døve datter/søster. Moderen opholdt sig en tid i Nyborg, lærte tegnsprog, rejste hjem til Fanø og lærte resten af familien det. På Fanø boede et gammelt ægtepar, der kun kunne håndalfabetet (en anden type tegnsprog), og derfor blev Martha også meget dygtig til denne form for tegnsprog. Hvor man kan sammenligne mundhåndssystemet med stenografi, staver man sig med håndalfabetet igennem hvert eneste ord med alle bogstaverne, hvad der betød, at det var nødvendigt at kunne stave rigtigt og formulere sig.

Martha og Tage havde et hold tvillinger, en dreng og en pige Jørgen og Rita, som vi piger aldrig kom ind på livet af. De boede i Virum i et kvarter, der indtægtsmæssigt lå over deres, men Martha sydede fingrene til blods for at leve op til den standard..

Knud og Grethe Møller. Knud var sølvsmed og senere tegnede han mønstre for Horsens Sølvvarefabrik blandt andet H.C. Andersen skeerne¹⁵ og Patricia samt det Windsorbestik, som jeg selv har. Han var en dygtig mand og klarede sig godt i den hørende verden og følte sig ikke godt tilpas blandt døve, hvad der fik de døve til at betragte ham som storsnudet. Han var kunstnerisk og deltog i en frimærkekonkurrence om et frimærke om Vitus Bering (der var født i Horsens). Forslaget blev accepteret, men aldrig brugt som frimærke. Både han og Grethe lavede mange ting: maleri, lædertasker, keramik osv. Han forsøgte at lave kunstforening for døve i Jylland, men vandt ikke gehør, hvorfor han i denne sammenhæng færdedes i hørende kredse.

De boede indtil pensionisttiden i Horsens, hvorefter de flyttede til Århus, hvor Far besøgte dem et par gange efter Mors død, men afslog de næste invitationer, fordi Far fandt det anstrengende, at Knud i den grad "ville have sin vilje" i alle situationer og diskussioner. Synd, at et barndomsvenskab skulle ende sådan. I 1993 var Knud meget svagtseende og i 1997 senil. Far tænker dog tit på ham og Grethe. De har børnene Bibi og Peter, som vi på grund af afstanden til Horsens og aldersforskel aldrig fik kontakt med.

Elin og Poul Bruun. Elin var blid og sart og Poul en småsvindler, skrædder. Poul var kommet som forbundter til Horsens¹⁶, hvorfra Far kendte ham. Det var ham, Far boede på værelse med i starten, da han kom til København. Elin og Poul boede længere ude ad Frederikssundsvej. Far og Mor manglede en dag nogle teskeer, og den dag i dag mistænkes Poul for at have nolet dem. Han havde giftet sig med Elin mod hendes forældres vilje og de fik da også ret hen ad vejen. Elin havde af forældrene fået et komplet sæt sølvtøj til 12 i bryllupsgave af forældrene og det pantsatte Poul, så da de gik fra hinanden, måtte Elins far "forære" Elin det endnu en gang, idet han gik på lånekontoret ("Onkel") og indløste det.

En dag stod Elin nemlig grædende uden for mine forældres dør med sine spæde tvillinger. Poul havde slået hende, og hun ville ikke hjem til ham igen. Far cyklede ud til Elins forældre for at fortælle dem det, for Elin turde ikke selv. Elins søster Erna havde influenza, hvorfor hun ikke kunne flytte hjem til dem med de spæde børn og derfor boede de tre hos mine forældre og mig i en uges tid. Der har været trængsel i den toværelses.

Elin boede sammen med drengene hos sine forældre, til hun blev norsk gift med Vilbert, mens drengene blev boende hos bedsteforældrene, til de blev voksne. Erna sagde mange år senere, at det var Fars gode indflydelse, der gjorde, at Elins forældre overhovedet ville tage imod hende. Bedsteforældrene havde en 3-værelses lejlighed på Vennemindevej på Østerbro i København.

Bedstefaderen var inspektør på B93 baner og senere fik de en kiosk i Fælledparken lige over for Idrætsparken - kaldet "Parken". Et lille træhus, hvor kunderne stod under halvtaget og valgte is eller slik, en lille smal forretning og et lille, men hyggeligt rum bagved til "privaten". Et spændende sted at komme for mig som barn, men jeg kunne alligevel ikke helt forstå, at vi kun fik et enkelt bolche af bedstemoderen, når vi besøgte dem, med alt det slik, de havde til rådighed. Elin var på fabrik og samlede badmintonbolde. Vor familie var jævnlig til middag i det gæstfrie hjem, og vi legede med cowboys og indianere og lånte Tarzanbøger af tvillingerne Per og Ib.

Doris og Steen Heilmann-Clausen. Doris var noget for den tid sjældent for en kvinde, nemlig bogbindersvend og Steen var litograf. Jeg har et glans- billedalbum, som Doris har indbundet og Steen tegnet bogstaver udenpå. Steen blev i foreningsarbejdet meget brugt til at lave diplomer og andre ting, som skulle se pæne ud. Hver jul tegnede han julekort og til runde fødselsdage, konfirmationer og lignende tegnede han fine gavekort.

Som litograf på Gutenberghus var han godt lønnet set i forhold til en skrædderløn, hvad min Mor hele sit liv syntes var uretfærdigt over for hendes skrædder. Typograferne, hvorunder litograferne hørte, havde en meget stærkere fagforening end skrædderne, som måske hørte til et mere tålsomt folkefærd.

De havde 2 børn, Hanne, som var jævnaldrende med Ditte, og efternøleren Arne. Far og Mor havde en klasselotteriseddel sammen med Steen og Doris. Mor stod i kø i 2 timer for at få den. Far fornyede den i mange år, indtil Steen ville overtage arbejdet, men det blev han træt af, så Far fik den tilbage igen. Da Steen som den sidste af det ægtepar døde, overtog Far sedlen og har den stadigvæk. Den fornyes hvert halve år og koster i 1993 kr. 316,-/halvår.

Metha og Erik Meincke, som var barnløse. Metha arbejdede i mange år på strømpefabrik og Erik var væver. De boede på Vesterbro i en gammel lejlighed. Mor havde gået i klasse med Metha, som havde et lige så fuldt sprog som Mor og Martha, så hun kendte hende ret godt. Det irriterede Mor grænseløst, at Metha kopierede Mor. Mor havde ikke ret meget tøj, tasker eller smykker, men fik hun omsider en ting, kunne hun være sikker på, at Metha, hvis hun syntes om den, gik ud og købte en om ikke magen til så næsten. Mor syntes, at det var uretfærdigt, for Metha havde både i pose og i sæk. De tjente godt begge to og havde ingen børn at forsørge. Metha var altid sød til at snakke med os piger, og jeg husker Erik som en rund, venlig mand.

Betty og Valdemar Tronøe, som heller ingen børn havde. Det ville også have været en katastrofe, hvis der havde været børn i det hjem. Betty havde rengøringsvanvid. Alle møbler var i dagligdagen dækket over med beskyttelseslagner, på gulvtæpperne var der skånetæpper og når vi besøgte dem, sad vi yderst på stole og sofaer for ikke at skade noget. Når vi havde spist til middag, gik Betty og Valdemar ud i køkkenet og vaskede op, mens vi 4 sad til pynt i stuen. Vi måtte ikke hjælpe dem, for vi var jo gæster. Vi var også så forstoppede med mad, at vi dårligt kunne røre os, for nødning var en del af Bettys gæstfrihed, og hun troede, at det var beskedenhed, når Ditte og jeg vægrede for os, når hun ville hælde ekstra flødeskum f.eks. på den tallerken, som i forvejen var lidt for fuld. De var meget venlige mennesker og Valdemar især meget glad for os småpiger.

Valdemar var en dygtig skomagersvend, og da han forlod det sted, hvor han var ansat, for at blive selvstændig, fik han gamle, brugte værktøjer med for at lette starten. Han havde et reparationsværksted i et lille skur på Amager et sted. Han afleverede altid fodtøjet tilbage til kunderne i velpudset stand. Jeg kan endnu se ham sidde med en sko mellem knæerne, en klud strammet ud mellem de to hænder og gnide hurtigt hen over skosnuden for at få den ekstra blank. Betty var også på strømpefabrik lige som Metha.

Et andet barnløst ægtepar var Helga og Jens Peter Nielsen. De havde noget så fint som en andelslejlighed, ikke som vi, der var lejere i en andelsboligforening, men én de selv ejede, på Østerbro. Helga var hjemmegående husmor og Jens Peter smed. Derudover var han en meget anset mand i den døve idrætsverden jorden over. Jens Peter var formand for DDI (Danske Døves Idrætsforbund) i mere end 25 år. Han var en periode præsident for Verdensdøveidrætsforbundet og havde stort ansvar, da døves verdensidrætstævnet (som ikke må kaldes døves olympiade, men faktisk er det) blev afholdt i København i 1949. Når de var på besøg hos os og vi sagde godnat til dem for at gå i seng, sagde Helga altid: "sov sødt".

Helgas bror Hilmar Petersen og hans kone Karen boede i en senere meget fotograferet ejendom på Bispebjerg Storgården på Skoleholdervej. En ejendom med små runde altaner, som i en bestemt vinkel er et flot fotografisk objekt og også udtryk for et forsøg på at lave smukke, spændende udlejningsejendomme med små lejligheder - bygget i 1930'erne. I mange år havde de Hilmars gamle, døvstumme mor boende.

Hilmar var maskinarbejder på B & W og i 30'erne var han arbejdsløs i et år. Dengang var arbejdsløshedsunderstøttelsen 17 kr. om ugen med en uges karenstid, så Karen arbejdede som syerske hos Carl Holten for at forsørge dem. Den dag Hilmar fik arbejde igen, faldt hun sammen med nervesammenbrud. Karen var en grovskåren kvinde med kraftigt ansigt med en tyk, knudret næse og det kunne godt være svært at holde øjnene væk og lade være med at studere hendes ansigt.

Astrid og William Schultz må blive rosinen i pølseenden. De var også barnløse. Han var bagermester og havde en overgang eget bageri på Østerbro. De boede i en lejlighed på Østerbro, som var ejendommelig derved, at man gik lige fra stuen ind i deres meget lille WC. Det føltes underligt, at alle de andre kunne holde øje med, at nu gik man på toilettet.

Astrid gjorde i mange år rent på Christiansborg og hjalp sin mand, der var kordegn i Døvekirken. I sine unge dage var William ret feminin at se på, og under et karneval i Døveforeningen, hvor han var klædt ud som kvinde, blev Viggo Asmild forelsket i ham og blev selvfølgelig rasende, da sandheden gik op for ham.

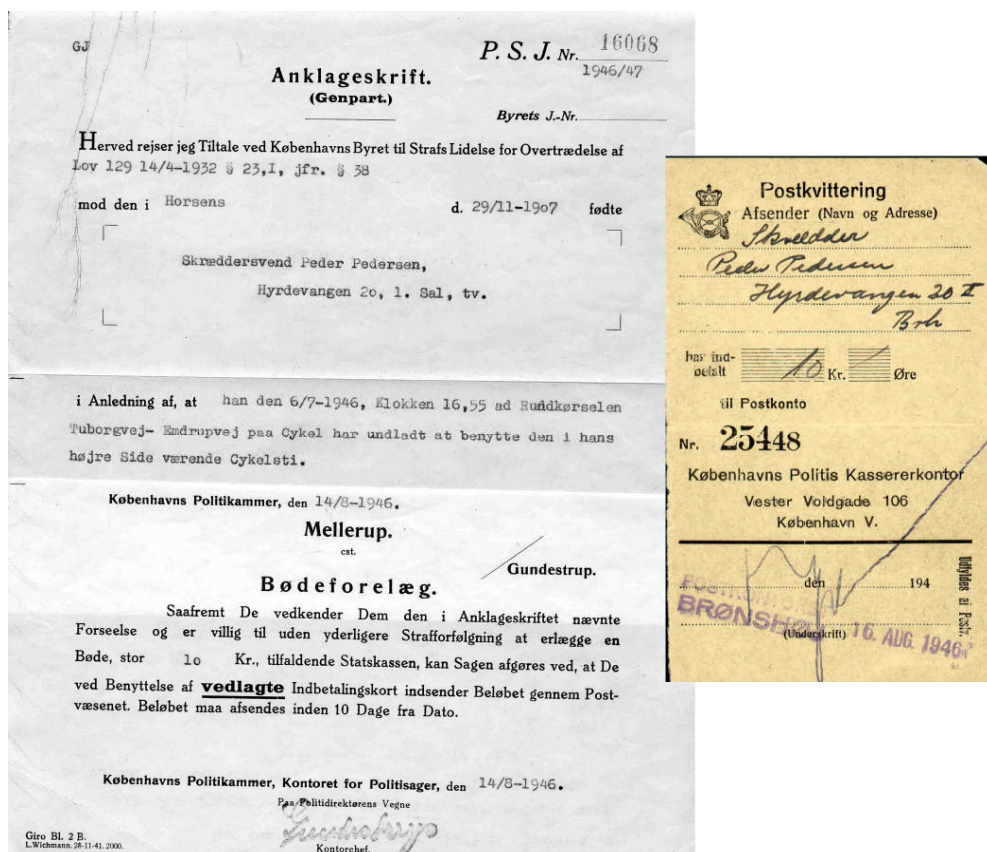
Astrid og Far havde en klasselotteriseddel nr. 56155 sammen med Hilmer Petersen, Jens Peters bror og søster Emma (93 år i 1993). Jens Peters søskende overtog Jens Peters andel efter hans død. Der har kun været små gevinster. I 1998 er Far eneejer af lodsedlen.

Far og Mor havde en stor bekendtskabskreds - alle døve - mennesker, de havde gået i skole med eller truffet i Døveforeningen. De førte ikke stor selskabelighed, men sås i Døveforeningen eller til en kop kaffe i hjemmene og i hvert fald til Fars og Mors fødselsdage. Da kom især spilleklubben "HAKGED" (Helga, Astrid, Karen, Gerda, Elin og Doris) til kaffe, boller med smør, wienerbrød og lagkage eller æblekage (til Fars fødselsdag) og senere på aftenen en øl eller sodavand. Middagsselskaber holdtes kun i forbindelse med sølvbryllup, konfirmation eller runde fødselsdage.

Damer bar altid hovedbeklædning på gaden og når spilleklubben var hos Mor, havde Ditte og jeg det ofte sjovt med at prøve damernes hatte. De kunne jo ikke høre, at vi fnisede, når vi syntes, at vi så komiske ud med damehatter på.

Til bekendtskabskredsen hørte: Edith og Edvard Therkelsen-Nielsen med børnene Lisbeth, Preben og Arne. Irma og Knud Stenrolle med børn.¹⁷ Agnethe og Helge Petersen med børnene Anne Grete og ?, Cecilie Hansen, Inger Elbjørn, Sine og Ulf Jensen med børnene Benthe og Svend Aage, Vera og Orla Odde uden børn, Edel Holbæk Nielsen. Den tidligere formand for "66" Valdemar Petersen med børnene Ove og Else, senere også søstre Edel og Bodil Jørgensen, der var døtre af den afdøde døvepræst pastor Jørgensen, og som Mor gjorde rent for i 6 år.

Edward Therkelsen, tante Elin og Far cyklede til Stevns Klint og retur på én dag og en anden gang cyklede de til Gilleleje, hvor Elins forældre holdt ferie. Far og Therkelsen overnattede på døve børns feriekoloni.

Far holdt meget af at cykle. Mens han endnu var ungkarl cyklede han en gang fra Horsens til København sammen med Knud Stenrolle. De gjorde ophold i Nyborg for at hilse på plejeforældrene, sov der om natten og tog en morgenfærge over Storebælt og nød den tidlige morgenstund over Sjælland.

Bortset fra Mors venskab med tante Anna Britta var disse venner og bekendte "ægtepar"-venskaber, idet Mor kun sås alene med tante Anna Britta uden Far og Far aldrig nogen af de andre mænd uden i samvær med ægtefællerne, så personlige venskaber var det vel egentlig ikke.

Familien boede langt væk bortset fra farbror Svend og tante Else i Gerlev ved Frederikssund. Farfar var død i 1935 og begravet i Horsens. Faster besøgte siden da hvert år den 12. december - farfars og farmors bryllupsdag (gift 1893) - deres grav, lagde blomster derpå og spiste til middag hos farbror Aage og tante Tilda. Ved en rund dag gjorde Tilda ekstra meget ud af måltidet og satte derudover et billede af farfar og farmor på bordet. De var kun gift i 19 år.

Farbror Svend og tante Else besøgte vi af og til i deres hus med den store have med mange frugttræer, der gav æbler i lange baner, så der var altid æblemost at drikke. Mosten blev lavet på mosteri, men af deres egne frugter. Vi overnattede næsten aldrig, men tog tidligt om morgenen med sporvognen

linie 5 til Husum endestation, gik så et stykke vej til Husum station til toget til Frederikssund og så med rutebilen 5 - 6 km til Gerlev og ned ad markvejen til deres hus, som lå ved deres mørtelværk. Far, farbror Svend og tante Elses gamle mor spillede altid kort, Mausel og de kunne godt blive ret ivrige og ophidsede under spillet, for der blev spillet om penge. Farbror Svend gik en gang fra bordet, fordi han blev sur, da han tabte. Farbror Svend og tante Else besøgte sjældent os. Som så mange landboere syntes de, at det var byboerne, der skulle rejse til dem.

Farfar havde en lotteriseddel (Far husker den som nr. 252), som senere blev overtaget af farbror Hans og farbror Svend og nu ejes den af disses børn: Zita, Per og Gerda.

Familien fra Brædstrup (farbror Viktor, tante Klara, Hans og Lauritz) boede hos os en uge under en rigtig københavnertur, da jeg var 3 år gammel og jeg sad på farbror Viktors skuldre hele byen rundt og hele vejen op i Rundetårn.

Tante Klara og farbror Viktor besøgte os, mens Mor gjorde rent på Charlottenlund Slot (i 5 år fra 1948), hvor Danmarks Havfiskeriundersøgelse holdt til, og tante Klara fulgte med Mor på arbejde en dag kl. 6 om morgenen og hun fortalte Mor om, hvordan fuglene sang i Charlottenlund Skov. Tante Klara var chokeret over at se, hvordan arbejderskerne på Tuborg slæbte deres små børn med i bussen for at bringe dem til børneinstitutionen på Tuborg.

Julen 1936 tilbragte Far, Mor og jeg i Brædstrup. Far tog nattoget mellem den 23. og 24. og skulle på arbejde igen 3. juledag, mens Mor og jeg tilbragte lidt længere tid hos familien. Vi var til postbudenes juletræsfest i forsamlingshuset.

I flere år i 1930'erne læste farbror Aage på Akademiet i København til arkitekt. Han boede i Horsens, var gift og havde på det tidspunkt 3 børn, så det var i sig selv en præstation, men Far og Mor ydede også deres bidrag hertil, idet farbror Aage boede på divanen i vor 2 værelses lejlighed fra oktober til april i flere år. Han tog på akademiet hver morgen og vendte tilbage til sin divan til sengetid, idet han spiste i byen og læste lektier på akademiet om aftenen, men under alle omstændigheder var det en stor gestus fra Fars og Mors side.

Farbror Aage skulle have en ny veranda, som han selv tegnede, men det er mig, der har lavet den, sagde farbror Hans stolt. Brødre!

Far og Mor deltog i familiefester hos Fars brødre og søster i Jylland, runde dage, konfirmationer, sølvbryllupper, lige så vel som vi havde familien med til fester.

Naboerne havde Far og Mor også et godt forhold til. Mens vi boede i Hyrdevangen på 1. sal, boede hr. og fru Olsen i stuen under os. Under krigen var hr. Olsen husvagt, hvad der betød, at han skulle sørge for, at alle beboerne kom i beskyttelsesrum under luftalarm. Hr. Olsen havde nøgle til vor lejlighed således, at han kunne låse sig ind og vække Far og Mor, som jo ikke kunne høre alarmen. Efter krigen forærede Far og Mor hr. og fru Olsen et Dannebrogflag på stang i bordudgave. I 1996 fortalte deres søn Mogens mig, at han havde arvet både flag og historien bag fra sine forældre, da de døde.

På kvisten til højre boede fru Gernyx-Hansen med børnene Ole og Hanne. Hr. Gernyx-Hansen var styrmand og døde under et flyangreb i 1941. Fru Hansen vidste altid, når vi var alene hjemme, mens Far og Mor var i døveforeningen og vi kunne henvende os til hende, hvis vi havde brug for det. Selv om vi ikke boede dør om dør, efter at både fru Hansen og vi flyttede fra Hyrdevangen til Frederikssundsvej, bevarede det gode naboskab til fru Hansens død i 1973. Fars og Mors sølvbryllupsmiddag stod i hendes lejlighed, fordi der var bedre plads, når vi havde liggende, tilrejsende gæster og en juleaften i begyndelsen af 1970'erne. var fru Hansen og Hanne gæster hos Far og Mor sammen med os og min amerikanske veninde Judy.

Trods det gode og nære naboskab både med familien Hansen og familien Olsen var de "De's" hele livet. En for dem naturlig omgangsform som ikke forhindrede hjælpsomhed og gæstfrihed. Men verden er lille. Hr. og fru Olsens barnebarn Martin og min søn Søren, mine forældres barnebarn er i dag venner, opstået ganske uafhængigt af bedsteforældrenes bekendtskab.

Fru Olsens forlorne tænder var dårlige, mens Mors lavet af den døve fru Nikolaisen var gode, hvorfor Mor anbefalede fru Nikolaisen til fru Olsen, som blev så glad for sine nye tænder, at hun forærede fru Nikolaisen en æske chokolade.

Rejser

Der var ikke råd og arbejdsfri til at holde ferier. I 1938 fik man for første gang ret til 3 dages ferie og det blev året efter til 6 dage. En enkelt ferie blev det til i 1948. Far og Mor rejste til sydhavsøerne - ikke de varme, men dem syd for Sjælland og Fyn, besøgte tante Anna Brittas far i Nykøbing Falster og rejste over Langeland hjem. De var væk i få dage og boede på sømandshjem. Tante Klara og farbror Viktor rejste til København og passede Ditte og mig hjemme hos os imens.

Mor havde nok mere udlængsel end Far, men de glædede sig begge meget over, at de i starten af 1960'erne fik råd til at rejse på deres første store udenlandsrejse - en selskabsrejse med bus til Rhinen, hvor de nød de små byer, floden og vinmarkerne. I 1966 kom de lidt længere væk og til højere bjerge, nemlig da Per og jeg forærede dem en rejse til Gardasøen, hvorfra de også besøgte Venedig. Far havde ikke mere ferie til overs, men Per gik ind til skråddermester Franck og bad simpelthen Far fri i en uge. Som tak fordi Per og jeg gav Far og Mor en rejse, forærede de Per en fyldepen.

I de år blev der også lidt mere overskud i økonomien, så Far benyttede sig af de billigere guldpriser i Italien end i Danmark og forærede Mor smykker, når de i de følgende år selv fik råd til at rejse til Italien, nemlig til den italienske riviera og til Rom og Amalfi med udflugt til Capri, hvor Mor var betaget af Axel Mundtes hus og have.

¹⁸I de rejseår glemte Far og Mor ikke Ditte og mig, når de "soldede", men købte guldarmbånd, Rhinsten-øreclips, handsker og pilleæsker til os. Mit guldarmbånd gik så ofte i stykker i leddene, at guldsmeden til sidst sagde til mig: "Denne gang laver jeg det gratis for dig, hvis du lover ikke at komme igen med det mere". Næste gang der knækkede i et led, solgte Far det for mig for guldværdien, og jeg købte en lækker kobbergryde for pengene. Ditte har stadig sit armbånd fuldt intakt. Handskerne er slidt op forlængst, men jeg har stadig 2 pilleæsker og rhinstensøreclips og Far har stadig (i 1993) silkeslips fra disse ture.

De var også i Harzen, men var begge mest betagede af Italien - på grund af varmen. Mor, som ikke var soltilbeder, elskede at sidde i skyggen i varmen uden træk og Far gik i vandet. Især Mor følte sig fri i Italien - landet, hvor selv den hørende befolkning bruger tegnsprog. Far har altid været god til at finde vej og i Rom agerede han guide for nogle damer på rejseholdet og fortalte dem, hvordan de skulle komme her og der. Far besøgte også et skrædderværksted, et af dem, der netop i syden er åbne ud til gaden. Far forklarede den italienske skrædder på tegnsprog, at han også var skrædder.

I begyndelsen af 70'erne var Far og Mor i Bulgarien - ved Sortehavskysten igen med rejseselskab, men denne gang med Døverejser. Det gjorde de nu kun én gang. De følte sig mere fri og "mindre" døve, når de rejste alene.

En anden gang vovede de forsøget med at rejse med venner, nemlig med Helge og Agnethe Petersen til Rhodos, men det faldt ikke tilfredsstillende ud. Der skete nemlig det, der sker for alle, der rejser i en gruppe, stor eller lille, at man ikke kommer i kontakt med andre, og det er nok især udpræget for døve, for ingen hørende brød ind i denne lille 4-mands gruppe, der talte tegnsprog. På alle andre rejser havde Far og Mor haft en glimrende kontakt med de øvrige rejsedeltagere

.
Mor fik efterhånden en del gigt og fik som følge deraf tilskud til en rejse i 1975 til Tenerife på Gigtforeningens hotel i 2 1/2 uge, hvor der var mulighed for genoptræning samtidig med at gigten havde godt af varmen sydpå, mens vejret var koldt i Danmark.

Da gigten blev værre og mobiliteten ringere, rejste Far og Mor med Foreningen Ensomme Gamles Værn til Bornholm, Haderslev og Sydsjælland. På Sydsjælland mødte Far og Mor deres naboer hr. og fru Nielsen og hr. Nielsen beskrev for Far, hvordan lærkernes sang højt oppe på himlen kunne høres helt ned på jorden. Far var betaget af tanken, men det var svært for Far at forstå.

Kvindeforeningen, hvori Mor sad i bestyrelsen som sekretær i 24 år, havde fået testamenteret sommerhuset Vista ved Gilleleje. Udover at tilbringe tid deroppe med rengøring og renovering som det pligtopfyldende bestyrelsesmedlem, Mor var, var Far og Mor også på ferie deroppe, idet Vista blev brugt som pensionat. Far cyklede i byen for Laura Rasmussen, som var økonoma og bestyrer og købte ind hos slagteren. Som tak fik han opvarmet kaffe fra morgenmaden, når han kom hjem. Der eksisterede ingen thermokander, så kaffen blev varmet op igen over gassen, men det gjaldt om, at kaffen kun blev varm, ikke kogt, for så blev den bitter.

Far og Mor var også på Skagen, hvorfra et af de gladeste fotos af Mor stammer. De boede nogle dage på Sømandshjemmet og kikkede bl.a. på Skagensmalerne.

Nogle dages ophold i Grethe og Knud Møllers sommerhus i Blokhus blev det også til.

Det var vist gode og spændende år også med taknemmelighed over at være i stand til at rejse. Hverken Far eller Mor havde drømt om, da de giftede sig, at der skulle blive mulighed for det.

10. juni 1960 besluttede Folketinget at udbetale en invaliditetsydelse kaldet IY bl.a. til døve - penge beregnet til at afhjælpe generne ved døvhed f.eks. til

tolkehjælp. Da Far og Mor ikke havde brug herfor, brugte de bl.a. pengene til at rejse for.

I årenes løb blev det også til mange éndagsudflugter med "66" eller Kvindeforeningen, alle efter samme recept - én eller flere busser af sted om formiddagen til et smukt eller interessant sted på Sjælland, hvor man kunne spise til middag og gå en tur eller sludre, inden det var tid til at køre tilbage Brohusgade igen.

Far tog og tager stadigvæk en masse småudflugter selv - han kan ikke leve uden at komme ud og røre sig lidt og se sig omkring. Da Ditte og jeg var børn, var det kutyme at få 2 retter til middag kl. 12 om søndagen, så mens Mor stod i køkkenet sommer og vinter og forberedte en søndagsmiddag, cyklede Far sig en tur - om sommeren til Charlottenlund og bade fra badeanstalten eller ofte en hastig visit - eventuelt med en besked om et eller andet - hos venner og bekendte.

Endnu den dag i dag i 1993, hvor Far er 85/86 år, tager han udflugter hver dag - en tur op og ned ad Strøget, på grønttorvet efter en potteplante til den velpassede vindueskarm, på posthuset eller i banken eller på indkøb for naboen fru Hansen, som er 93, dårligt gående og næsten blind. I sommertiden er TIVOLI det foretrukne mål, ofte både om formiddagen for at nyde dagen med en kop kaffe og kage og om aftenen for at se på plæneforestilling.

Som gave til Fars 85 års fødselsdag i november 1992 fik han af Ditte og mig en tur til Horsens sammen med os for, at han endnu en gang skulle se "de gamle steder" og i tilgift have selskab af sine 2 piger. Vi nød det alle 3 og var begunstiget af godt vejr.

Vi nåede det utroligste på 2 dage. En rundvisning på Nyborgskolen - som i parentes bemærket ifølge sagens natur var blevet kraftig moderniseret. Der var computerrum i Fars gamle klasseværelse og den i Fars øjne urørlige festsal var lavet om til klasseværelser. Et kik på Fars 2 plejehjem i Nyborg, indlogering på Jørgensens Hotel i Horsens.

En slentretur i Horsens for at se på byen og Kigkurren, hvor Far havde været i lære hos skræddermester Zeeberg. Adressen og nummeret var rigtig nok - nr. 9 - men Far sagde, at der var noget, der ikke passede - huset var ikke rigtigt. Jeg forsøgte at berolige ham med, at huset var blevet skalmuret og at det ændrer et hus' udseende, men Far var ikke tilfreds. En herre i en vindue i nr. 9 havde holdt øje med os og kom ud i indgangsdøren og spurgte venligt, om han kunne hjælpe os med noget. Vi forklarede ham, hvorfor vi stod der og diskuterede og han løste "husets gåde". Han ejede de 2 naboejendomme til sit firma - et dentallaboratorium og havde senere købt Kippervig 9. Da gulvene i nr. 9 ikke var i plan med de 2 andre huse, rev han hele indmaden ned og flyttede gulve, vinduer og entredør. Der var ikke noget at sige til, at Far syntes, at der var noget, der ikke stemte.

Den eneste i familien, der stadig bor i Horsens, er farbror Hans' datter Sita og hendes mand Orla og med sædvanlig jysk gæstfrihed havde de inviteret os til middag, da vi inden besøget havde spurgt, om de gav en kop aftenkaffe. Orla arbejdede i mange år sammen med Fars ven Knud Møller på Horsens Sølvvarefabrik, så han er vant til at tale med døve.

Far ville naturligvis gerne se Ryesgade 14, men han havde også et ønske om at komme ind i den lejlighed, der rummede hans barndomshjem, og det var straks værre. Jeg forestillede mig, at vi tre stod uden for entredøren med papirer i hænderne (kopier af byggeansøgning i 1899, kopi af tegning af huset tegnet af farbror Hans) og lignede udsendte Jehovas Vidner og fik entredøren smækket i ansigtet. Så galt gik det ikke, tværtimod. Vi mødte en venlig dame på gaden, og det var oven i købet hende, der beboede lejligheden, så vi så lejlighed og kælder og fik en lille sludder - endnu en positiv oplevelse.

På gåturen til Ryesgade kom minderne frem. Vi passerede en bodega. I 1930'erne var det en kro og kroværten kørte ligvogn med heste for ved begravelser. Han kørte med farfars bære i juli 1935 og havde nok fået lidt for meget under vesten, for han kørte for hurtigt til, at følget kunne følge med, så man måtte bede ham sagte farten.

Ved farfars begravelse havde Faster "tvunget" farbror Viktor i farfars jaket, som var for kort på både bukseben og ærmer. Han så farlig ud, men Fasters ønsker blev hele hendes liv for brødrene en lov, som de alle bøjede sig under. Og dog. Faster frittede engang Far om hvor mange penge, han havde i banken, men her satte han grænsen. Faster fik det ikke at vide.

Før Far skulle på folkepension, var Mor, Ditte og jeg lidt bekymrede for, hvordan tiden skulle gå for Far, men det var overflødigt. Far fik nu tid til at hvile lidt mere og komme ud i luften og gå lange ture og han kom til at se meget bedre ud - ikke træt og med lidt mere huld på kroppen. Derudover blev der tid til at aflaste Mor med husarbejdet. Mor blev mere og mere plaget af gigt især i knæerne og i takt hermed blev Far indført i husførelsens kunst og lærte bl.a. at bage franskbrød. Far og Mor kunne ikke altid blive enige om, hvor ofte og hvornår køkkengulvet skulle vaskes. Mor havde en god husmoderlig ide om hyppigheden, men Far mente, at der kun skulle vaskes, når man kunne se skidt.

Mor blev efterhånden så gangbesværet, at overflødig gang skulle undgås, så for at skåne Mor, rekognoscerede Far først, hvis de skulle ud et fremmed sted, for at se til hvilket stoppested, de skulle køre for at få den korteste distance..

I takt med at Mor blev mere og mere gigtplaget - efterhånden også i arme og skuldre, måtte Far hjælpe hende med at tage fodtøj på, snøre skoene, hjælpe overtøjet på og så videre. Det har sikkert ind imellem krævet stor tålmodighed fra begge sider, at Mor efterhånden blev så afhængig af Fars hjælp.

I den sidste tid, Mor levede (døde 12. maj 1982) tabte Far sig. Han sov dårligt om natten og kikkede ofte til hende. Han har senere fortalt mig, at han var bange for, at hun skulle dø i løbet af natten. Mor fik de sidste måneder, hun levede, flere små blodpropper og blev dårligere, lidt fjern indimellem og tirsdag den 11. maj blev hun indlagt på hospitalet og døde onsdag morgen den 12. maj 1982, hvad der kom fuldstændig bag på os - trods alt. Mor havde været relativt livlig og tillidsfuld tirsdag aften, da Far og jeg besøgte hende.

Dagene omkring Mors død og begravelse var en blanding af sorg og taknemmelighed over, at Far, Ditte og jeg kom hinanden så nær, mens vi ordnede begravelse, skifteret og hvad der hører til et dødsfald.

Far ryddede selv ud i Mors tøj og vi fik tasker og andre ting. Far ville gerne give os nogle af Mors smykker og vi sad en eftermiddag i fred og ro og delte efter princippet, at vi skiftevis valgte det, vi helst ville have. Dog bestemte Far, at jeg skulle have Mors armbånd med stjerne tegnet Tvillingerne i, fordi jeg har samme stjerne tegn, og Ditte fik et armbånd som en fast ring. Mors ringe beholdt Far selv.

Det var svært at blive alene og Far fik i mange år en sovepille for at kunne falde i søvn, men Far har et lyst sind og er meget udadvendt, så det hjalp ham videre. Det skortede ikke på opmærksomhed fra de efterhånden mange enker i omgangskredsen. Vera Odde syntes f.eks., at det var en god ide, hvis Far klippede hendes hæk, hvad han dog afslog. Hun inviterede ham også med på en rejse til hendes familie i USA, men Far ville ikke bindes.

I januar 1983 fik Far lungebetændelse og blev indlagt på Kommunehospital. Cecilie Hansen, som både Far og Mor havde kendt "altid" var flittig til at besøge Far og inden, vi så os om, blev de af bekendtskabskredsen betragtet som et par, der blev inviteret ud sammen og gav gaver sammen.

Cecilie bor højst et kvarters gang fra Far, så det blev til, at de hyggede sig sammen og Ditte og jeg er glade for, at Far har fundet en jævnaldrende, som også kender hele døveverdenen, til at tale med. Også Cecilie nød godt af Fars opmærksomhed som, at han hentede og bragte hende på Hovedbanegården/lufthavnen, når hun skulle ud at rejse, da hun ikke selv kunne bære sin kuffert.

Far er en rastløs, utålmodig natur. Hver eneste dag i al slags vejr skal han ud og da han er et udpræget bymenneske, går turen til "byen" - Københavns centrum -Strøget - Tivoli om sommeren. Han tager ofte en kop kaffe og en kage i byen og har sine favoritsteder: Magasin's cafeteria, Daells' cafeteria, MacDonald på hjørnet af Strøget og Købmagergade, hvor Far vælger en vinduesplads på 1. sal, hvorfra han har en fin udsigt over Strøget og Højbro Plads. Han har også konstateret, at en kop kaffe hos MacDonalds på Strøget er billigere end hos MacDonalds på Vesterbrogade.

En dag ville Far prøve en burger hos MacDonald's og han morede sig lidt over, at den unge ekspedient gav ham kniv og gaffel. Det havde ekspedienten nok aldrig tilbudt en lidt yngre person.

Om foråret var han også en tur på "Bakken" og få en kop kaffe med æbleskiver. Sådan en tur tog Far også af og til med Mor og så fik de også kaffe og æbleskiver.

Fars i 1994 over 90-årige nabo Fru Hansen - nabo fra 1948 - havde brug for Far til at gå i bank og på posthus og småhandle. Hun var dårligt gående og svagtseende, så Far læste også meddelelser højt for hende. Da Far kom hjem fra hospitalet i sommeren 1992 efter 1/2 døgn's ophold efter et ildebefindende i Tivoli, græd hun af lettelse over, at han var tilbage igen og hun sagde ofte: "Hvad skal jeg gøre uden Dem, Pedersen".

Til gengæld var hun meget glad for at kunne give Far en telefonbesked fra Ditte eller mig, og for hende indebar det også yderligere den fordel, at vi fik en lille sludder i telefonen. Vi havde kendt hinanden, fra jeg var 14 år og som følge deraf fortsatte vi med, jeg sagde "De" til fru Hansen og hun "du" til mig, indtil forskellen pludselig gik op for fru Hansen, så blev vi "dus", hvad der faldt mig lidt svært, men fru Hansen insisterede, så jeg måtte jo bøje mig. Fru Hansen flyttede på plejehjem i efteråret 1996.

Min Far som Far, svigerfar, morfar og oldefar

Far har altid haft et meget fornuftigt forhold til øl og spiritus og måtte stå for en del skoser på værkstedet, fordi han ikke ville deltage i drikkeri. Som barn tænkte jeg aldrig over, at min Far var en afholdende mand, for i mine forældres omgangskreds blev man ikke fuld, men som voksen har jeg da været taknemmelig herfor.

Af natur er Far asketisk og har bevaret den slange linie til nu. På et tidspunkt syntes Far, at han var ved at blive fyldig, og da lægen og fodboldspilleren Knud Lundberg lancerede sin kalorietælling, hoppede Far på den og blev så "slank"/tynd, at venner og bekendte troede, at han var syg. Far har kun røget cerutter/cigarer en kort periode og holdt op bl.a. fordi han fik hjertebanken heraf. Han slikker heller ikke - har i det hele taget ingen laster og han har svært ved at forstå, at andre mennesker ikke kan bekæmpe deres laster som f.eks. rygning.

Helt fra skoletiden har Far lidt af hjertebanken, som forstærkes af alkohol og tobak. I mange år troede Far, at han led af dårligt hjerte, selv om sygekasselægen dr. Viggo Jensen fortalte ham, at det var nervøst hjerte, og Far må sande nu i sin alders 91. år, at Viggo Jensen havde ret. Far fik en kostplan og medicin af naturlægen Hansen, svoger til den døve, dygtige tandtekniker fru Nicolaisen, mod hjertebanken, men han fik pengene tilbage, fordi kuren ikke virkede. Ditte og jeg måtte ikke tale med nogen om, at Far gik til en naturlæge. Dr. Hansen fik også senere en bøde for sin virksomhed som naturlæge. Det var forbudt ifølge loven. Til alt held har Far sjældent haft feber, for hans hjertebanken forstærkes af feber.

Til gengæld har Far lidt af Minieres syge, som giver voldsomme svimmelhedsanfald. Engang jeg var stor pige, var vi alle 4 på juleudstilling, da Far kunne mærke et anfald komme. Han og jeg tog linie 5 hjemad, men måtte stå af på Nørrebrogade over for Assistents Kirkegård, fordi Far var dårlig. Han var så svimmel, at han måtte klamre sig til en lygtepæl, og vi havde svært ved at få en taxa hjem, fordi anfaldet nemt kan forveksles med fuldemandssyge. Anfaldene kom igen, da Ditte blev hårdt kvæstet ved en færdselsulykke i 1971, så sygdommen er påvirkelig af stress.

Far og Mor var ofte barnepiger for mine sønner Peter og Søren og skulle vi ud en lørdag aften, beholdt de børnene til søndag, så vi kunne sove længe. Far og Søren spillede Dam. Søren er og har altid været god til spil. Han har en matematisk hjerne og kan kombinere. Da han var helt lille, vandt Far over ham, men efterhånden vendte billedet og Far lagde mærke til, at Søren bevidst

lod Far vinde en gang imellem - åbenbart har Søren tænkt, at Morfar måske blev ked af at tabe og tabte interessen for at spille med ham. Ellers var det mest Mor, der havde den direkte kontakt med børnene.

Sådan var det også, da jeg var barn. Faderen beskæftigede sig normalt ikke med børnene. Han havde travlt på arbejdet og i foreningslivet og moderen var hjemmegående husmor.

Der var dog én undtagelse. I 1949 ville min veninde Grete og jeg på cykeltur og bo på vandrehjem. Vi var 15 år, men vore forældre mente ikke, at vi som piger skulle køre rundt alene. Derfor tilbød Gretes far at køre rundt med os og min Far kom også med, så vi 4 cyklede rundt og boede på vandrehjem i en god uge og nåede langt omkring over Korsør-Nyborg, Svendborg, Fåborg, Als, Gråsten, Rømø, Ribe, Vejle, hvorfra fædrene tog hjem og Grete og jeg tog videre til farbror Viktor og tante Klara i Brædstrup og Faster i Århus, hvorfra vi sejlede hjem. Far havde fået ny sadel på sin cykel i anledning af turen, så han var godt øm i bagdelen, da den første strækning København-Korsør var tilbagelagt.

Da jeg var stor skolepige, ville jeg gerne have et baby-sitterjob som min veninde Grete til at supplere lommepengene med, men det måtte jeg ikke for Far. Jeg skulle ikke arbejde, mens jeg gik i skole, for han kunne godt forsørge sin familie selv.

Juleaften var altid en dejlig aften, som Far, Mor, Ditte og jeg som regel tilbragte alene sammen. Far var ofte rørt til tårer, når han fik gaver.

Mens vi boede i Hyrdevangen, småsloges og småtjattede Far og jeg ofte med hinanden for sjov, men Far blev dybt ulykkelig, da han en gang ved et uheld fik taget forkeret fat i min arm, så jeg græd af smerter.

Da jeg var i lære, betalte jeg naturligt nok kostpenge hjemme, men var jeg borte nogle dage enten på spejderlejr eller hos Faster i Århus, trak Far kostpenge for disse dage fra. Jeg skulle ikke betale for noget, jeg ikke fik.

Far har altid været pedersensk sparsommelig dvs. kun brugt 95 øre af hver krone, der tjenes og det har også kunnet ses på Fars og Mors bankbog. Der har altid været lidt på bogen - undtagen efter at Per og jeg var blevet gift. Giftermålet var ikke planlagt lang tid i forvejen, så der havde ikke været tid til opsparing, og det var utænkeligt for Far, at han ikke skulle holde sin datters bryllup. Efter brylluppet var der lavvande i kassen, men det vidste jeg ikke før mange år efter.

Far er også inviteret med til fødselsdage hos børne- og oldebørnene Anders, Marianne, Annemette og Rasmus, som han er meget glad for og vinteren 1992/93 fulgte han interesseret med i, at Lises mave voksede med det barn, Søren og hun ventede ca. den 18. april 1994. Det blev til Annemette 24. april.

Far med Marianne ved hånden. Per og mig. Søren med Annemette på armen og Lise foran. Peter og Bettina. Anders forrest.
Juni 1994 i sørens og Lises have i Herlev.

Far er gavmild, gode gaver til alle til både fødselsdage og jul. Selv nu, da han er 89 køber han selv gaver til mig - og til Per, mine 2 børn, 2 svigerbørn og 4 børnebørn efter konference med mig. Det synes jeg er så flot.

I de sidste 10-12 år har Far regelmæssigt givet Ditte og mig store beløb, opsparet af renteindtægter og folkepension. Engang i 1992 havde jeg inviteret Far og Ditte til middag og bagefter skulle vi se lysbilleder fra "gamle dage". Søren dukkede uventet op og spiste med. Jeg havde fået lavet nogle fotos af Anders og Marianne til Fars album over børn og børnebørn og da Far ville lægge dem i sin lommekalender, så Søren, at der var mange penge i. Han fortalte straks sin morfar, at så mange penge var det farligt at gå rundt med, men Far var meget afvisende over for ham og slog det hen.

Da Søren var gået og Per vaskede op, tog Far lommebogen frem igen og lagde 12 tusindekronesedler på bordet - 6 foran Ditte og 6 foran mig. Normalt går han kun rundt med et par hundrede kroner som en reserve i lommebogen, så det er let at forstå, at Søren reagerede, som han gjorde, da han så bundet med pengesedler.

Min utrolige Far.

Små anekdoter om Far

Far spiller bankospil i Døveforeningen og er der gevinster, der kan deles, deles der med Ditte og mig - til stor forbløffelse for Cecilie, som mener, at Far kan sælge os gevinsterne.

Brugsen ville gerne markere sig med sine nye forretninger (i 1993) i de nedlagte Irma-forretninger og udsendte til beboerne i området kuponer, hvorpå de kunne få slik, lakridssnørebånd, neglelak og lignende. Far fik også de kuponer, som naboen fru Hansen ikke kunne bruge, så der blev lidt til både ham, Ditte og mig af disse småting.

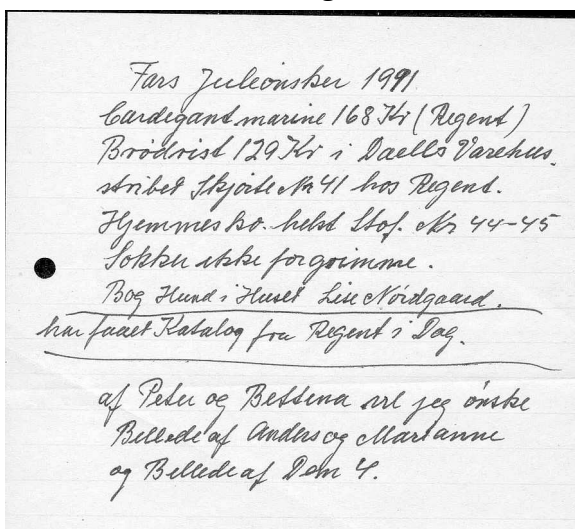
Far og jeg tippede sammen i årevis. Far betalte og vi delte gevinsterne, som aldrig var store - kun småbeløb, men hyggeligt var det, når Far kom og sagde: "vi har vundet", og jeg så fik lidt håndøre.

Far elsker at fortælle vittigheder, selv om Mor ofte syntes, at de var lidt vandede. Per har dog altid været et villigt offer, også hvis Far indimellem fortalte en uskyldig vovet historie, som jeg dog aldrig fik lov at høre.

Fars humoristiske sans fornægtede sig ikke, for når Mor skældte ham ud, så lukkede han blot øjnene, så han ikke kunne se, hvad hun sagde.

Hvis de sad sammen ved bordet og Mor spurgte Far: "Kan du nå det (en eller anden ting på bordet)", svarede Far: "Ja" og viste, at han kunne nå den pågældende ting, men uden at tage den, indtil Mor bad ham om at tage den.

Hvis Far og Mor drak kaffe og Fars kaffekop var tom, sagde han ingenting, men lod sin pegefinger forsvinde ned i dybet af kaffekoppen, mens han smilede i håbet om, at signalet blev forstået.

Fars juleønsker 1993:
Cardigan, marine 168 Kr (Regent)
Brødrisik 129 Kr i Daells Værehus.
stribet skjorte Nr 41 hos Regent.
Hjemmes b. hvidt stof. Nr 44-45
Sokken sorte forgrønne.
Bog Hund i Huset Lise et Vildgaard.
har faaet Katalog fra Regent i Dag.
af Peder og Beddema vil jeg ønske
Billedet af Anders og Marianne
og Billedet af Dem 4.

Fars julegaveønsker 1993:

Sokker, seler, skjorte (str. 41),
badetøfler, nattøj, (str. 52),
portrætter af familien i Værløse
(fik i fødselsdagsgave
bryllupsbillede af Søren og
Lise), oldefarkop,
badehåndklæde med tilhørende
almindeligt håndklæde,
hovedbude, bakke, hvide
pudevår.

Til Far var nogle og firs år, tog han ofte vores trappe med 2 trin ad gangen, og han "blærede" sig lidt over for Per, som er knap så adræt og nøjes med et trin ad gangen. Den fine kondi er nok betinget af et generelt godt helbred uden gigt eller andre gebrækkeligheder, men også fordi Far stadig (i 1996) gør morgengymnastik og kan nå gulvet med fingrene med strakte ben samt i liggende stilling kan svinge benene over hovedet og kan nå gulvet bag hovedet med tæerne. Flot af en mand i den alder.

Far har (i 1993) det sølvgra slips, som han købte til mit bryllup i 1955

Søren cyklede som 10-12 årig sammen med en kammerat ind til Mormor og Morfar kort inden jul. Far og Mor havde netop bagt vaniljekranse efter Fasters gamle opskrift. Da Far fortalte Søren dette, svarede Søren, "at man godt kunne smage, at det var en gammel opskrift". Vittigt hoved. Far elsker sådanne morsomme historier.

Peter cyklede som halvstor dreng ofte ind til Mormor og Morfar fra Værløse, fik sig lidt eftermiddagsmad og læste "Anders And", som lå i børneskuffen hos Morfar og Mormor, men som vi nødigt selv købte.

Gæstfrihed og gavmildhed

I sine sidste år boede Farfar hos farbror Hans og tante Helga, som beboede hans tidligere lejlighed. Der var ikke for mange penge, og Far lånte farfar 1000 kr. bl.a. til Fasters bryllup. (I parentes bemærket betalte Far selv sit eget bryllup). Da farfar blev en syg gammel mand, besluttede Far og Mor at eftergive ham gælden, som han ingen chance havde for at betale tilbage, så han kunne få fred for spekulatjonen herover. Ifølge Fars og Mors natur fortalte de ingen i familien herom og Faste fik aldrig at vide, at Far og Mor faktisk havde betalt hendes bryllup.

Min søster Ditte, fætter Lauritz og mig i Hyrdevangen i 1952

Min fætter Laurits, søn af farbror Viktor, læste efter at være blevet udlært som slagter, først til mellemskoleeksamen, så til studentereksamen på aftenskole og derefter til cand.polit og i de mange år han læste, kom han hver søndag hos os for at få lidt hjemlig hygge og et solidt måltid mad.

Når familien fra Jylland var på Københavnerbesøg, var det naturligt at huse dem, lige såvel som vi forventede husly, når vi drog til Jylland.

Far og Mor var også gavmilde over for Anna og Rikard Mortensen. Mor havde arbejdet som pige på Døvstummeinstituttet på Kastelsvej sammen med Anna og Rikard var arbejdsmand på skolen. De fik hurtigt mange børn efter hinanden og boede i en gammel ejendom ved Fredensborg. Han blev landarbejder og havde svært ved at klare forpligtelserne over for kone og de efterhånden 5 børn. De sad i så små kår, at søn nr. 2 på grund af underernæring aldrig fik tænder.

Jeg kan huske, at de havde en ged gående bl.a. til at give dem mælk. Anna Mortensen lever endnu i 1998 og ringer stadig til Ditte på Mors fødselsdag. Hun glemmer aldrig både den økonomiske og materielle støtte, de fik af Far og Mor, materiel støtte i form af aflagt tøj. Far lånte dem 400 kr. engang i 1930'erne, men han fik dem aldrig tilbage, selv om de senere kom til penge og byggede hus. Det blev Far lidt bitter over.

Krigens tid

Under krigen gemte Far illegale blade under tønden med sild, som stod i pulterkammeret i kælderen. Bladene blev enten smidt ind ad døren eller også fik Far dem af tilfældige mennesker på gaden.

I 1941 gik Far algang. En fredelig, folkelig demonstration mod tyskernes besættelse af Danmark. Start på Østerbro Stadion, videre til Ordrup og tilbage til Østerbro Stadion. Far har stadig diplom derfra. 20 km gennemført på 2 t 34 min. Samme fredelige form for demonstration var alsvømning. Far svømmede 200 m og har fået

et emblem herfor. Han var forpustet over distancen, men da der ingen tidsfrist var, gennemførte han.

Under krigen var der lukket for det varme vand i ejendommen undtagen til jul, så vi alle kunne få et julebad. Derfor gik Far, Mor, Ditte og jeg jævnlig på den offentlige badeanstalt, der lå 10 minutters gang fra, hvor vi boede. Far gik i herreafdelingen og vi andre i dameafdelingen og så blev vi skrubbet godt med træld, inden vi gik under de varme brusere.

Ellers blev vi vasket i balje i vort lille badeværelse og bagefter nuslet om af Mor på spisebordet lørdag aften, mens Far var i Læseforeningen i Brohusgade. Når vi skulle have vasket hår, lå vi på køkkenbordet med hovedet ud over køkkenvasken. Far klippede vort hår og brugte desværre en gammel hårtrimmer til nakkehårene, for den var så sløv, at den bed i nakkehårene.

Der var mangel på alting, også sy-og ritråd. Far genbrugte derfor ritråde. I stedet for blot at trække dem ud efter brug og smide dem på gulvet, hængte han dem omhyggeligt op, så de var klar til brug igen.

Et af medlemmerne i Old Boys Viggo Asmild var tyskervenlig under krigen. Både far og han var medlemmer i Old Boys, som jævnlig havde skydeaftner, hvor de skød til skive med pile. Far var bestyrelsesmedlem og havde bl.a. til opgave af trække pilene ud af skydeskiverne. En aften under krigen sigtede Viggo Asmild på far med sin luftbøsse og sagde på en truende måde: "Du er englænder og jeg er tysker".

Far afværgede situationen, men glemte den ikke og efter krigen var han med i en enstemmig bestyrelse, der ekskluderede Viggo Asmild fra foreningen på grund af hans tyskervenlige holdning under krigen.

Viggo Asmild blev sat i karantæne fra hovedforeningen "66" i 2 år af samme årsag. I andre tilfælde gik man for vidt. F.eks. ekskluderede man en mand, som ikke havde været tyskervenlig, men hans voksne datter havde gået med tyske soldater og det syntes man altså, at han skulle stå til ansvar for.

På befrielsesaftenen den 4. maj gik Far ned i Hyrdevangen til hr. og fru Weishaupt for at fortælle dem om tyskernes kapitulation. De kunne jo ikke høre i radioen, hvad der var sket eller høre på gade- og gårdlarm, at noget glædeligt var sket. Fru Weishaupt var alene hjemme og kunne slet ikke fatte den gode nyhed. Hun havde ikke været i forbindelse med sin familie på Færøerne i alle krigens 5 år. Jeg ved ikke, hvorfra Far havde hørt befrielsesbudskabet, men Far og Mor havde god kontakt til naboerne, så en af dem har måske fortalt dem det.

Senere på aftenen kom Steen Heilmann Clausen for at fortælle far og mor om befrielsesbudskabet og han blev synligt ærgerlig over, at Far og Mor allerede vidste det.

Far og Mor gik ud på Frederikssundsvej for at fejre aftenen og der mødte de Mors slagtermester. Glæden var så stor over befrielsesbudskabet, at Mor og slagtermesteren omfavnede hinanden. Det havde været utænkeligt under normale omstændigheder.

Informationskilder

Far og Mor startede med at holde Socialdemokraten, da de blev gift, men gik hurtigt over til Politiken, som Far stadig holder. Svendene på værkstedet hos Anton Christensen skældte Far ud over, at han skiftede til Politiken og svigtede arbejdernes dagblad, men han svarede, at det ikke kom dem ved. Ugebladet Hjemmet har altid været en fast bestanddel som underholdnings- og informationskilde, ligesom Far, indtil fru Hansen flyttede på plejehjem i 1995, byttede blad med hende og fik Familie Journalen. Familie Journalen kunne ikke undværes, så den køber Far nu selv. I årevis byttede Far og Mor også blad med Mors frisør fru Stridsland og lånte Søndags BT.

Far morer sig over Gøg og Gokke og er en stor beundrer af Chaplin. Han holder også meget af at se boksning i fjernsynet, men det skal være professionel boksning, så bokserne ikke bærer beskyttelseshjelme.

Radio har Far og Mor jo i sagens natur aldrig haft glæde af, men så meget større fremskridt var det for dem, da fjernsynet kom frem. Selv om Far ikke kan forstå, hvad der bliver sagt, hvis der ikke er tekstet, kan Far alligevel i en Tv-avis forstå, om nyhederne er af mere almindelig karakter, eller om der er sket dramatiske og historiske begivenheder. Mens Mor levede, tog Far ofte til Rådhuspladsen og så Politikens nyhedsavis, hvis Tv-avisen havde givet indtryk af en særlig begivenhed og så tog han hjem igen og fortalte. Far bruger Tekst-tv som nyhedsformidler, som vi andre bruger timenytterne i radioen.

Mens Mor levede og til udgangen af 1993 forsynede Døvefilm interesserede døve med en videoafspiller til låns og Døvefilm producerede 1/2 - 1 times bånd hver måned hertil produceret af døve for døve, dels underholdning, dels en slags Tv-avis og dels udsendelser, der forklarede nye begreber og de efterhånden mere og mere indviklede samfundsmekanismer. Fra 22. januar 1994 sendes hver lørdag 1/2 times døvefjernsyn til erstatning for disse bånd samt en daglig, kort Tv-avis på tegnsprog..

I april 1996 fik Far, Ditte og jeg hver installeret en fax, som Far var den glade giver af, for at vi kunne komme hurtigt i forbindelse med hinanden og en helt ny verden åbnede sig for Far, som jo aldrig har kunne benytte sig af telefonen. Vi kunne meddele os til hinanden, få svar med det samme og skulle ikke vente på en postgang. Vi kunne hver dag fortælle hinanden om dagliglivets små oplevelser. Far kan desuden nu komme i forbindelse med Socialkontoret og aftale tid om hjemmehjælp mm.

I "gamle" dage og så sent som da Peter var lille, var der postudbringning i København flere gange om dagen og man kunne være sikker på, at posten

kom ud. Far, Mor, Ditte og jeg har i årenes løb skrevet hundredvis af breve til hinanden som erstatning for telefonsamtaler, men den forringede postservice gjorde, at man ikke kunne stole på, at brevene kom frem dagen efter afsendelse.

Far holder meget af julen og pynter stadigvæk sit hjem op med julepynt ligesom han laver juledekorationer til sig selv og til at forære væk til Cecilie, Ditte og mig. Før i tiden lavede Far mange flere dekorationer bl.a. til Dittes svigermor og naboer, men disse er efterhånden døde.

Indtil Far var over 97 år holdt han selv sit hjem, pudsede vinduer og vaskede storvask på maskinvaskeriet i ejendommen. Han sørger dog stadig selv for sin egen mad, men når Ditte og jeg kommer på besøg er vi fra i løbet af 1993 gået over til at hente en mad hos "kineserne", mens Far selv stadig ofte lavede æblekage med flødeskum til dessert til starten af 1997.

1997

1997 blev et anderledes år for Far og os. Alderen satte sit præg på Far. I februar måned fik Far ulidelige smerter i sin ryg og ved indlæggelse på Bispebjerg Hospital blev det konstateret, at det var sammenfald mellem 5 og 6 ryghvirvel, der forårsagede smerterne, som kunne holdes i ave, når Far lå ned, gik eller sad forsigtigt, men ved bevægelser jog smerterne, som ingen piller kunne dæmpe.

Far fik hjemmehjælp til støvsugning, gulvvask og storvask for at skåne ryggen. Problemet var, at Far sommetider ikke kunne komme ud af sengen uden med store smerter og stort besvær. Her kom faxen til virkelig gavn. Far skulle faxe til mig hver morgen og hvis jeg ikke var hjemme til Ditte, så vi kunne være sikker på, at han var kommet ud af sengen. I de næste måneder kunne vi slet ikke forestille os, at ryggen ville falde til ro, men det gjorde den heldigvis og giver nu kun svag uro af og til.

Far havde vandladningsproblemer, som skulle undersøges på Rigshospitalet og her konstaterede man kræft i prostata, som man opererede for i begyndelsen af juli. Her gik tingene i skuddermudder, for der blev en stor blodansamling og der gik betændelse i såret. Det betød, at Far hver dag i 6 uger havde besøg hjemme af en sygeplejerske til at skifte forbindelse. Det tog hårdt på kræfterne, som der efterhånden ikke var så mange af og Far følte sig utrolig bundet af at skulle være hjemme hver formiddag. Kræftudbredelsen er heldigvis stoppet og endda vigende.

Far begyndte også at lide af voldsomme svimmelhedsanfald, som også forårsagede opkastninger. Han blev jævnlig indlagt herfor på Bispebjerg Hospital, fordi man skønnede, at han ved disse anfald ikke kunne være alene. Efter første anfald fik Far tilkaldealarm, så han indenfor en halv time efter aktivering af alarmer får besøg af en sygeplejerske. En gang blev han indlagt fra forretningen Føtex i Husum, en anden gang fra sin veninde Cecilie. Hver gang er Ditte og jeg heldigvis blevet tilkaldt, så vi kan være tolk for Far ved samtale med lægen.

Ved disse mange kontakter med læger har Far konstateret, at han får meget mere information, hvis han har Ditte eller mig med som tolk end hvis han er alene ved samtalen med lægen, som så nøjes med at skrive få sætninger ned til ham om resultatet af undersøgelse osv.

En helbredsmæssig glædelig begivenhed skete dog. Far blev opereret for grå stær på begge øjne, hvad der øgede lysindfaldet i øjnene fra 20 til 80%. Far syntes, at der kom farver på alting og at både Ditte og jeg havde fået rynker og gråt hår. Han fik 2 par nye briller, selv om han stadig kan læse og færdes uden. Der var ca. 10 måneders ventetid på en operation i det offentlige system, hvorfor Far blev opereret privat for i alt 16.000 kroner.

Det krævede en stor omstilling for os alle, at Far i løbet af ganske kort tid var blevet en gammel og svag mand, selv om han heldigvis stadig er åndsfrisk. Far skulle vænne sig til at være træt og ikke være i stand til at tage i byen, som det passede ham og være afhængig af hjælp fra andre. Det skabte også usikkerhed hos os alle, at svimmelhedsanfaldene formentlig ville være tilbagevendende. Ditte og jeg skulle vænne os til at leve med ængstelsen og til at tage af sted med det samme, når Far blev dårlig. Ængstelsen blandede sig med taknemmelighed over, at Far har været rask og rørig til han var over 89 og at han har sin forstand endnu og har fået sit humør tilbage efter sommerens mange problemer.

I februar 1998 blev Far testet på Rigshospitalets svimmelhedsafdeling og de piller, man derefter foreskrev har dæmpet svimmelhedsanfaldene.

Dittes 60 års fødselsdag 21.april 1998i dittes hjem

Afslutning

Det er svært at få alle facetterne med, når man prøver at berette om et langt liv. Arbejds- og foreningslivet fylder meget i denne fortælling på bekostning af hverdagslivet og samlivet med min mor.

Det er ikke en helt retfærdig fremstilling, for selv om arbejde og døveforeningerne var en stor del af Fars liv, har jeg aldrig næret tvivl om hans kærlighed til og omsorg for Mor og os piger. Det har bare været lidt sværere at fortælle om, for dagene gik jo blot, som hverdagene nu gør i en familie. Fællesoplevelserne var netop i forbindelse med jul, venner og foreningsliv.

Min Far har mange sider, som jeg holder af. Han er humoristisk. Han har et lyst og åbent sind. Han er ærlig og har altid haft stor ansvarsfølelse over for familie, foreningslig og arbejdsgiver.

Jeg beundrer ham for, at han aldrig er blevet bitter over, at han blev døv. Jeg beundrer ham for det tålmod, han udviser under sin tiltagende svaghed.

Derfor har jeg villet fortælle om mine indtryk af hans liv.

Her slutter den beretning om min Fars liv, som han selv har læst.

Jeg vil derfor kort tilføje, hvad der siden hændte ham. På grund af hans tiltagende svaghed fik han et værelse på Solterrasserne, plejehjemmet hvor flere døve bor bl.a. samtidig med min far Agnethe og Helge Pedersen og Peter Carstensen.

Her boede han et par år og døde fredeligt i forbindelse med lungebetændelse, mens Ditte og jeg var til stede kort før, han ville være fyldt 95 år. Et langt og godt liv var til ende.

Noter

-
- ¹datter af 8/9 Laurine Mettea Pedersen
- ²I min besiddelse 1993: stort ovalt foto i ramme af Mor Ane og 2 små af Terkel.
- ³Afgangsbeviset fra Den Kongelige Døvstummeskole, som det hed dengang, er dateret 5.7.1923.
- ⁴Gårdejerens søster Sigrid var gift med Ejnar Brandt Jørgensen, og de fik gården i Træden og de havde gården så sent som i 1976, da Far, min Mor, min ægtemand Per Engelsted Jonassen og jeg selv besøgte dem i forbindelse med Viktor Pedersens guldbryllop med Klara i Brædstrup .
- ⁵ Søn af Sidsel Kirstine Pedersen 8/9.
- ⁶Grunden blev lejet til og senere solgt (for)billigt til farbror Hans, som brugte den som oplagsplads for murermaterialer. Farbror Hans solgte den efter kort tid med stor fortjeneste. Farbror Aage assisterede farbror Hans ved handelen mellem Far og farbror Hans.
- ⁷(lærekontrakt med samme dato i min besiddelse i 1993)
- ⁸ datter af fasteren Mette og Steffen Sørensen.
- ⁹ (datter af farbror Aage)
- ¹⁰En anbefaling fra skræddermester Zeeberg er dateret 21.2.1930.
- ¹¹ i henhold til et udklip, jeg har.
- ¹²Minna havde efter Arnes død giftet sig med Melhaven.
- ¹³Mor sad i bestyrelsen for Kvindeforeningen i 24 år og var i adskillige år tilsynsførende repræsentant for døveforeningen på Arbejdshjemmet i Løngangsstræde, der havde væveri og vaskeri og som beskæftigede mange svagtbegavede døve kvinder. Disse kvinder holdt meget af Mor, fordi hun var god til at tale med dem og meget tålmodig i omgangen med dem.
- ¹⁴ 26 gange i kvartalet kørsel inden for HT's område, som strækker sig fra Køge i syd til Helsingør i nord og Borup i vest med afhentning hjemme for samme beløb som kvartalspensionistkortet koster 205,- kr./kvartal (1993).
- ¹⁵som jeg har alle 12 af og som alle børn og børnebørn har fået én af til deres barnedåb
- ¹⁶(forbundter = en skrædder uden fuld læretid og svendebrev)
- ¹⁷(Irma giftede sig efter Knuds død med Erik Øster, der var enkemand efter Inge)
- ¹⁸Fra Rhinen: Rhinstens-øreclips
- Fra Italien: Hængesmykke med stor blå akvamarin (som jeg har). Slangering (som Far har gemt som minde). Armbånd som fast ring (Ditte har det) Blød guldhalskæde med armbånd. Halskæden solgte mor på et tidspunkt. Den kneb hende i huden Elefanthudspung (som jeg i 1993 stadig bruger i små tasker og når jeg rejser) og Far fik en tegnebog i samme slags skind.